

TOSKÁNSKÝ PALÁC - PŘEDSTAVY ARCHITEKTA A STAVEBNÍKA V KONFRONTACI S DANÝM PROSTŘEDÍM

PETR MACEK, PAVEL ZAHRADNÍK

Vzhled řady významných staveb býval dříve často spojován pouze se záměry tvůrce - architekta. Po uvedení řady příkladů byl poměrně brzy zohledněn podíl stavebníka, jehož mnohdy i dosti svérázné představy podstatně ovlivňovaly výslednou podobu objektu, zejména jejího vybavení.¹⁾ Další složkou bylo dispoziční a komunikační řešení, které přinášelo v konkrétní době řadu stylových (módních), obecně platných a závazných vztahů.²⁾ Ty vycházely převážně z dobových, uznávaných i respektovaných předloh, méně pak z osobitých představ stavebníka. Posléze bylo nutno při posuzování podoby stavby zakalkulovat vliv daného místa a jeho zástavby, či ještě přesněji zbytků před-

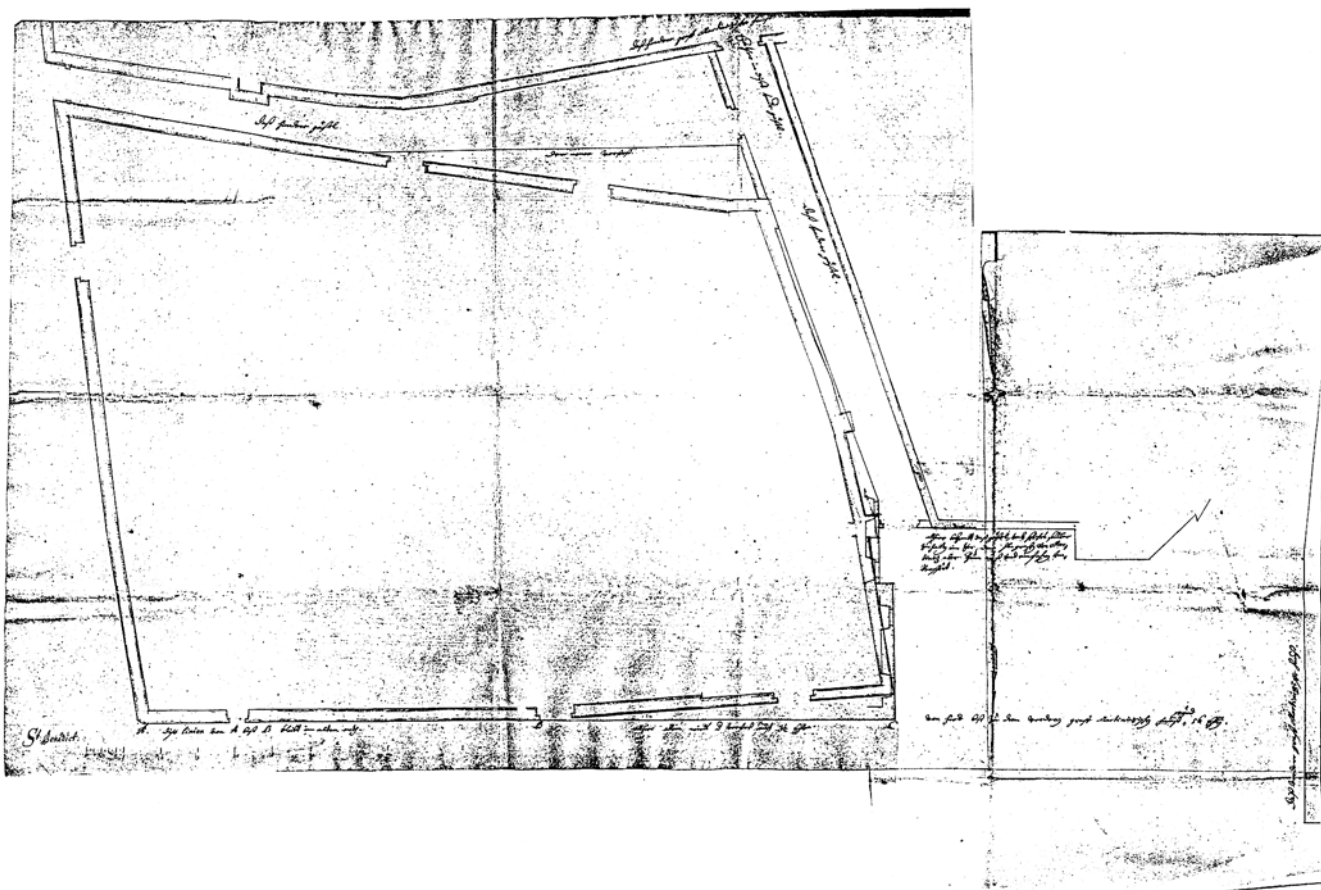
cházejících staveb, které byly do nového celku často začleňovány zejména z ekonomických důvodů. Poslední oblast by snad bylo možné zahrnout pod souhrnné označení „prostředí“. Tento postup interpretace architektonického objektu není sice mnohdy efektní, v řadě jednoznačně doložitelných příkladů je však nepochybně přesnější a mnohdy nám pomůže objasnit jinak těžko zdůvodnitelné skutečnosti.³⁾

Tímto rozhodně nechceme zpochybňovat schopnosti architektů. Prvotřídní umělci se dokázali s konkrétními limity v naprosté většině elegantně vypořádat a mnohdy je omezení inspirovala k nečekaným výkonům. Přes to je však nut-

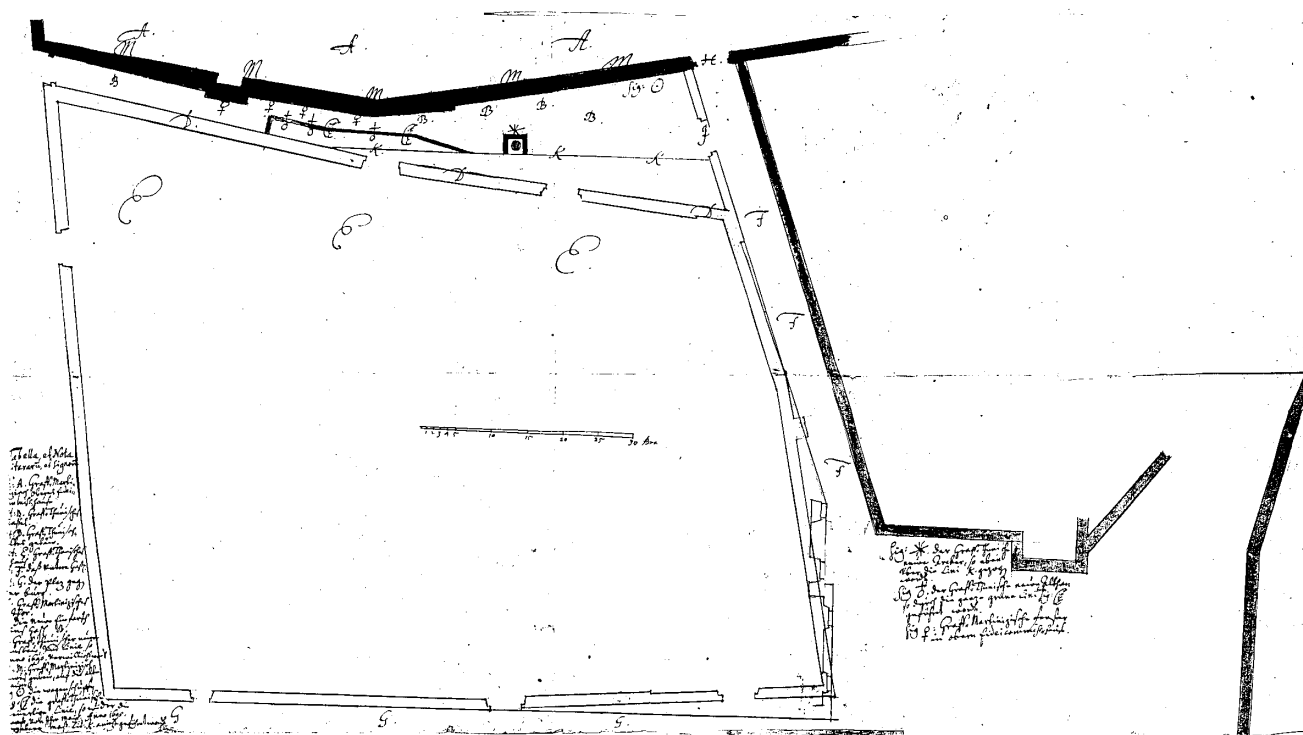
1) Platí to i o dalších uměleckých oblastech viz např.: Vilímková, M.: Někteří díla M. B. Brauna v očích soudobé kritiky. Matyáš Bernard Braun 1684 - 1738. Sborník prací. Praha 1988. s. 130 - 133.

2) Na našem území např. problematika dispozice Valdštejnského paláce.

3) Tyto poznatky jsou roztroušeny zejména v řadě stavebně historických průzkumů.

Obr. 1: Toskánský palác. Návrh úprav (korekce) parcely pro barokní výstavbu, značeny 4 vjezdy do řady starších domů (paláců). V popisu: klášterní kostel sv. Benedikta (vlevo dole), ponechaná linie průčelí (mezi body A - B), změněný severní úsek průčelí vysunutý o 3 1/2 lokte (B - C), označení vnitroblohových uliček (u severní uveden „nerušený“ průjezd pro hraběte Martinice) s vjezdem do zadní části navazujícího Martinického paláce (vpravo nahoře), popsáno posunutí v úseku nové konírny (severozápadní nároží paláce), vpravo dole označen odstup od dalšího Martinického domu na Hradčanském náměstí (56 loktů).

Obr. 2: Toskánský palác. Půdorys úprav parcely (základ shodný s předešlým plánem). Podrobný popis se týká zejména sporů s hrabětem Martinicem. Vlevo dole: A: „horní“ Martinický palác (fideikomis), B: ulička náležící hraběti Thunovi, (C chybí), D: „stará stavba“ hraběte Thuna, E: Thunovský dům, F: zadní ulička, G: náměstí (místo) proti Hradu, H: brána hraběte Martinice, I: nový vjezd do uličky B, K: thunovská stavba s linií povolenou v roce 1690, M: nová stavba hraběte Martinice (založená) „na staré zdi“, 1. značka (kruh s tečkou): vozovna (kočárovna), 2. značka (tvar „pily“): nová linie (paláce) hraběte Thuna změněná oproti linii z roku 1695 (lit. K). Vpravo dole: 3. značka (hvězda): nový výstupek (arkýř) hraběte Thuna přesahující linii K, 4. značka (kolo s křížkem nahoře): nový altán hraběte Thuna narušující linii (značka „pily“), 5. značka (kolečko s křížkem dole): okna domu hraběte Martinice. Uprostřed měřítko s označením „Bra“.

Bez autora a data (základ již po roce 1685 ?, v převážně německé popisce ltp. 1690 a 1695 vztahující se k vleklému sporu). SÚA - ZČ, sign. SM-T 68/12.

no zdůraznit, že právě ony „vnější“, možná přesněji řečeno „mimoumělecké“ vlivy je nutno podrobně zkoumat, protože bez jejich poznání je i umělecko historické hodnocení jednostranné a často chybné. Ke zkoumání takto vymezené problematiky by se chtěla připojit i následná studie.

Doposud obecně formulované úvahy lze doložit při podrobném rozboru stavby, která zejména svým vnějším vzhledem náleží k typickým novostavbám, u nichž bychom zásadnější vlivy starší situace na podobu objektu a jeho dispoziční řešení patrně nepředpokládali. Jedná se o Toskánský, dle prvního stavebníka dříve Thunovský palác na Hradčanském náměstí, stavěný v osmdesátých až devadesátých letech 17. století.⁴⁾ Architektem byl nesporně Jean Baptista Mathey (cca 1630 - 1696), provádějícím stavitelem se stal dle všeho Jakub Antonín Canevalle. Mathey jako vyučený malíř nebyl členem příslušného pražského cechu, a nemohl proto sám své návrhy realizovat. Výrazná architektura paláce, zejména však jeho průčelí, již dále zaujmají mnohé badatele. Po zásadních úvodních pracích Stefanových a Mörperových, dále Matějčkových, či Kubíčekových⁵⁾ a řady dalších byl objekt podrobněji zkoumán v rám-

ci pražské pasportizace.⁶⁾ Již tento průzkum doložil složitý vývoj předchozí městské, následně drobnější palácové zástavby i její vliv na řešení objektu. Dlouhodobý podrobný průzkum, probíhající v období nedávno ukončené obnovy, však přinesl nová zásadní zjištění doplněná dosud neznámými archivními podklady.

V rámci této studie bychom se však nechtěli věnovat celkové analýze paláce, ale posouzení vztahů uvedených na počátku statě. Máme zde totiž zcela výjimečnou možnost ověřit si závěry učiněné v rámci stavebně historického a restaurátorského průzkumu s pozoruhodným písemným pramenem. Nově nalezené archiválie pocházejí z tzv. toskánských fondů, uložených ve Státním ústředním archivu. Již proto je pochopitelné, že se vztahují z naprosté většiny na období po roce 1718, kdy palác přešel do majetku Anny Marie Františky, velkovévodkyně Toskánské.

Nemnohé prameny ze staršího období, jež byly v těchto fondech nalezeny, nepřinášejí oproti již známým skutečnostem vcelku nic nového, s výjimkou nálezu půdorysu areálu před Matheyho přestavbou. Jeho mírně odlišné varianty byly stručně zmíněny již v rámci pasportu.⁷⁾ Rozhodující je zde podoba hlavního průčelí, kde lze doložit starší podobu západní strany Hradčanského náměstí. Jeho za-

4) Zahájení prací nastalo po roce 1685, na dolní straně balkonů obou portálů vstupního průčelí jsou uvedena data 1689 a 1691.

5) Stefan, O.: Příspěvek k dějinám české barokní architektury. Pam. arch. 35, 1926 - 27, s. 82 n.

Mörper, J. J.: Der Prager Architekt Jean Baptiste Mathey, Münchener Jahrbuch der bildenden Kunst, N.F. 4, 1927, s. 310 a dále.

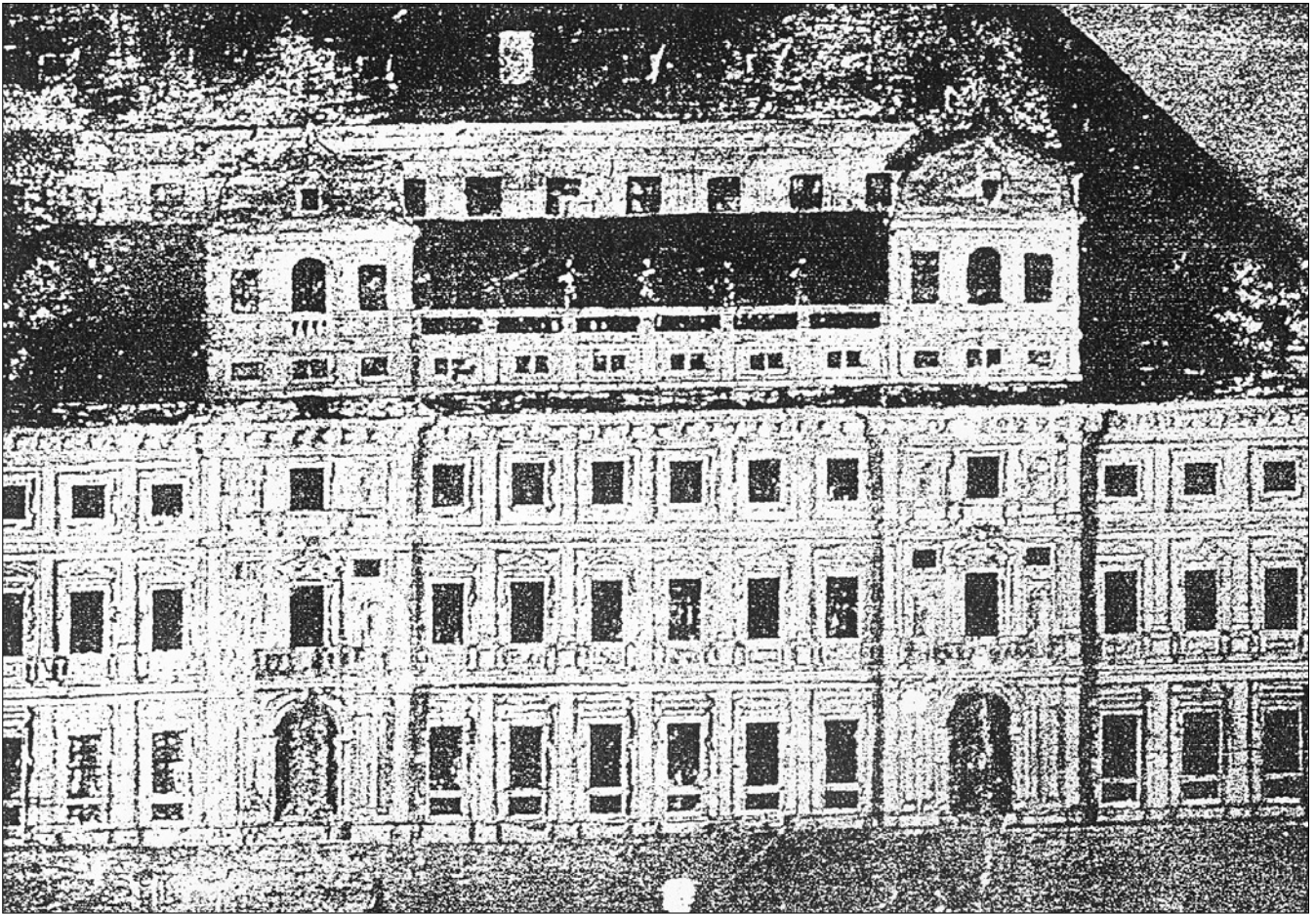
Matějček, A.: Jean Baptiste Mathey, ČCH, 33, 1927, s. 594 - 605.

Kubíček, A.: Thunovský palác na Hradčanech, Umění 4, 1956, s. 66 n.

Z poslední doby lze zmínit zejména práci: Vlček, P.: Praha 1610 - 1700, Praha 1998.

6) Kašička, F. - Vilímková, M.: Stavebně historický průzkum Prahy, čp. 182. Pasport SÚRPMO Praha, 1972. Strojopis. V návaznosti Kašička, F. - Vilímková, M.: Urbanistický vývoj bloku na západní straně Hradčanského náměstí. Památky a příroda, 3, 1978, s. 401 - 404.

7) Viz pozn. č. 6, APH - KA, sign. XCIII/27, SÚA - ZČ, sign. SM-T 68/12.

Obr. 3: Toskánský palác - východní průčelí. Ledec nad Sázavou, zahradní pavilon, nástěnná malba, patrně sklonek 17. století. Stav paláce před úpravami A. M. F. Toskánské po roce 1718.

lomená linie nebyla na škodu v době, kdy zde stála řada původem středověkých měšťanských objektů. Ani v době pozdější, kdy na jejich místě postupně vznikala řada šlechtických domů, nebyl půdorysný tvar rušivý.

Teprve po zakoupení všech objektů Michalem Oswaldem, hrabětem Thunem bylo nutno hlavní průčelí napřímit, a to na úkor obecního majetku. Vyrovnání se zaměřilo do severní části hlavního průčelního křídla, především v úseku se zřejmě méně kvalitní a zvláště drobnější zástavbou, která nemohla být pro nový, velkoryse pojatý objekt využitelná. Úpravu čelní linie doposud dokládají sklepy, u nichž již předešlý průzkum doložil předbarokní původ. Jejich natočení totiž až do současné doby zřetelně sleduje starší průběh západní strany náměstí i dělení odpovídající několika samostatným domům. Naopak na jižní straně, v citlivém nároží obráceném jak do náměstí, tak do ulice s hradčanskou radnicí (jak je v popisech i zdůrazňováno) stál tehdy poměrně výstavný renesanční objekt spíše palácového charakteru. Jeho hruběji nahozené finální omítky odpovídající mimochodem výrazně slabším stěnám (což je pro pražskou renesanční výstavbu ostatně příznačné) byly zjištěny nejen v patře, ale i těsně pod stávající raně barokní korunou římsou. Dokonce základní rozvržení oken paláce bylo, jak se zdá, určeno těmito staršími otvory, což ve svých důsledcích alespoň částečně ovlivnilo celkové rozvržení otvorů palácového průčelí.

Jestliže byla vstupní část paláce Matheyem zcela zásadně přerušena, pak zadní, tedy západní a zejména se-

verní křídlo, již více respektovalo středověký půdorys, daný zde úzkou požární uličkou. Ta oddělovala od severu i západu blok domů, na jejichž místě nový palác postupně vznikl. Její vazba na další paláce a domy již navíc případnou korekci nedovolovala, sousedi si své území bedlivě střežili. To platí zvláště pro hraběte Martinice, jenž si dle všeho uvědomil význam i ambice nové stavby, která jeho dům odsunula do pozadí. Stavba se tak zároveň stala téměř jedním dlouhým sporem mezi ním a hrabětem Thunem.⁸⁾ I tato rovina je pro výslednou podobu stavby podstatná, protože z nekonečných protestů a z nich vyplývajících omezení se odvíjel i postup stavby v její jihozápadní části - při Martinickém paláci.

Již nyní je tedy patrné, kolik aspektů mohlo barokní aktivitu zásadně ovlivňovat. Jednalo se nejen o míru využitelnosti a návaznosti na starší zástavbu, ale zároveň nepřímo o samotnou výtvarnou podobu stavby.

Klíčovým pramenem pro poznání podoby paláce byl doposud soubor trojice plánů signovaných J. A. Canevallem, publikovaných již A. Podlahou.⁹⁾ Z nich si lze udělat zřejmou představu o podobě paláce. Jedná se o poměrně vzácný materiál. Nejsou to plány, předkládané objednavateli architektem, jaké známe v převážné většině, ale nákresy vztahující se ke konkrétnímu, tedy technickému provádění stavby. Zejména z nárysu průčelí si lze učinit představu o vý-

8) Viz pozn. 7.

9) Podlaha, A.: Plány a kresby chované v kanceláři Hradu Pražského. Památky archeologické, 33, 1922 - 23, s. 44 - 45, 286 - 318.

znamu plánů, dle kterých se stavělo (v tomto případě zřejmě zdilo) a jejichž výtvarná rovina byla záměrně potlačena. I tyto materiály dokládají dnes již zřejmou skutečnost, že i v barokním období existovaly výtvarně náročněji koncipované plány odpovídající současným architektonickým studiím. Na základě jejich odsouhlasení, se zapracováním zřejmě řady připomínek, někdy stvrzovaných příslušnými podpisy, byly již provádějícím stavitelem provedeny plány stavební („prováděcí“), jež ve velké části byly na stavbě i zničeny.¹⁰ V archivech se nám proto dochovaly ve zcela převážujícím počtu právě ony plány prvotní, snad lze s jistotou nadsázkou říci ideové, či blízké současným studiím.

Podrobný hloubkový průzkum Toskánského paláce¹¹, prováděný během celé doby probíhajících stavebních prací při poslední obnově navíc odhalil, že oba zachované půdorysy - přízemí i patra - jsou dokladem skutečně realizované stavby, bez žádných podstatných změn. V podstatě veškeré na plánech zobrazené prvky bylo možno alespoň v náznacích na stavbě skutečně doložit, a to i u zcela utilitárních, na místě bez vztahu k prvotní myšlence prováděných nutných praktických úprav. Z podoby těchto plánů lze mnohé vyčíst, zejména charakter i základní náplň jednotlivých křídel. Účel jednotlivých prostorů však nemohl být až na několik popsanych částí detailně poznán. Objekt byl totiž ještě v baroku podstatně upravován. Doloženo bylo dokončení nehotového paláce po koupi Annou Marií Františkou, velkovévodkyní Toskánskou v roce 1718. Posunutím byl proměněn zejména hlavní sál a částečně i další části paláce. Zcela zásadní význam měly pak rasantní, v naprosté většině devastující zásahy konce 18. století a celého minulého století, které budově vtiskly v interiéru v převážné míře ráz erárního úřadu.¹²

Pro detailní poznání paláce se jako rozhodující materiál jeví inventář místností, sepsaný v roce 1718, který nyní uvádíme v českém překladu in extenso.¹³ Díky jemu si můžeme dovolit podrobnější rozbor, který by byl jinak značně hypotetický. Význam inventáře pro poznání prvotní podoby paláce, odrážející výše uvedené vlivy, spočívá zejména v zachycení jeho stavu při koupi zmíněnou Annou Marií Františkou, tedy před dalšími barokními úpravami. Zachycen je tak stav odpovídající prvotní Matheyově a Thunově představě, korigované místní situací:

„Inventář místností (Gelegenheiten), které se nacházejí v koupeném knížecím lichtenštejnském domě Její knížecí Jasnosti, paní paní Anny Marie Františky, princezny Toskánské, rozené vévodkyně ze Saska, Engern a Vestfálska, na Hradčanech proti radnici, který řečená Její Jasnost získala do vlastnictví na základě kupních smluv z 1. října 1718.

Místnosti v přízemí, když se vchází branou proti zámku po levé ruce:

Dvojitá vrata, pobitá silným železným plechem, se 2 plátovými zámky (Blathen-Schlösser), zástrčkami a čepy, dá-

le nahoře železná mříž s ozdobami. [1]

Velký sklep po levé ruce. [2]

Item vedlejší pokoj po levé ruce s komorou, kvelbem a kuchyní. [3, 4, 5, 6]

Proti sklepu po pravé ruce pokojík vrátného [7] a pak vedle znovu tři sklepy [8, 9, 10] a jedna lednice. [11]

Proti sklepu naproti u vchodu na hlavní schodiště [12], po levé ruce 2 velké kvelby se 2 železnými dveřmi a okenními mřížemi. [13, 14]

Kůlna na vozy pro umístění 4 vozů. [15]

Vedle kůlny na vozy kašna na vodu, kudy teče potrubní voda. [16]

Za touto kašnou na vodu se nacházejí tři kamenné sádky [17], vedle také jeden kvelb k porážce (Schlachten). [18]

Hlavní stáj pro 24 koní, do níž může být pomocí pumpy přiváděna ze studny voda. [19]

Vedle pokoj pro personál stáje a komora na postroje. [20, 21]

Dva s prominutím záchody. [22]

Item vchod [23] do druhé stáje, která se nachází pod zemí, a to pod hlavní stájí, pro 26 koní. [24]

Dva kvelby v této stáji pro slámu a seno. [25, 26]

Item kvelb pro kočí. [27]

Jeden s prominutím záchod. [28]

Studna, která obsahuje vodu v hloubce přes 4 sáhy, zcela vyžděná kvádry, v níž je velmi čerstvá voda. [29]

Velká hlavní kuchyň se 2 pecemi [30], s jedním pokojem pro kuchaře [31] a 2 velkými spížními kvelby. [32, 33]

Pokoj proti kuchyni, kde ložirují hospodářští úředníci. [34]

Vedle malý kvelb. [35]

Lokajna. [36]

Velký kvelb se 3 laboratorními kamny. [37]

Krásná šatna [38] s železnou mříží a 3 zámky, za mřížovými dveřmi jedny železné dveře, 2 okna, uvnitř opatřená železnou mříží, drátěnou mříží a pak železnými okenicemi, vevnitř je také vše dobře chráněno (beschrencket), upředu je ještě malá komůrka. [39] (Poslední dvě položky, to jest velký kvelb a šatna, jsou dopsány jinou rukou; v případě šatny není zřejmé, zda patří v inventáři na toto místo, anebo před studnu.)

Item místnosti v přízemí, když se vchází branou proti zámku po pravé ruce:

Dvojitá vrata, pobitá železem, se 2 krytými zámky a nahoře železná mříž s ozdobami. [40]

Po levé ruce pak pokoj, který má podlahu z prken. [41]

Nota bene. Všechna okna v pokojích, kvelbech, stájích a sklepních větracích otvorech jsou kolem dokola dobře opatřena silnými železnými mřížemi a také všechna okna mají zrcadlové terče.

Dvůr v domě má šířku 42 a délku 60 kroků, je čtyřúhlý. [42]

Od první uvedené brány po levé ruce se vystupuje hlavním schodištěm [viz 12] do prostředního podlaží, kde schody končí (!).

Dva vstupy po levé a pravé straně.

Po levé ruce jídelna, vymalovaná freskami. [43]

Vedle je kaple, vymalovaná freskami. [44]

Vedle kaple je východ do starého domu, kudy lze přinášet pokrmů z kuchyně do jídelny. [45]

Vedle je východ do jednoho pokoje, který je vymalován freskami. [46]

Item druhý pokoj, vymalovaný freskami. [47]

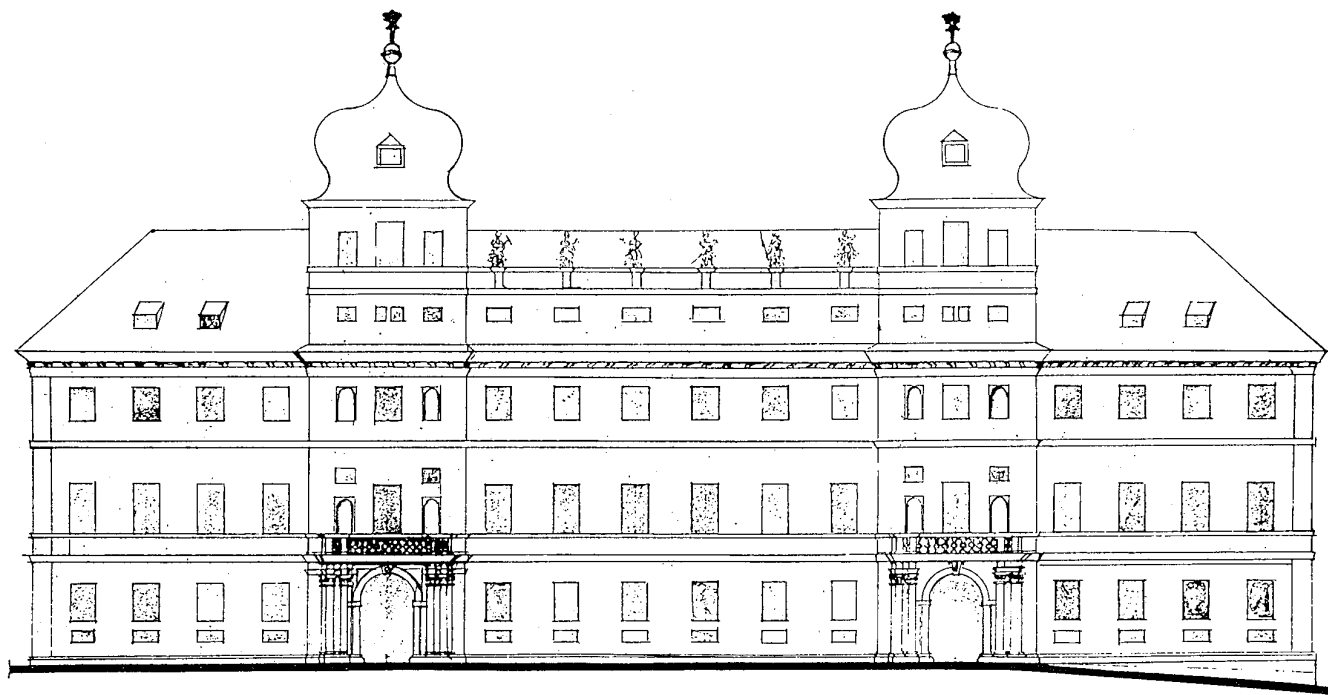
Item velký pokoj pro společnost, který má výhled proti zám-

10) Řadu dokladů jsme shromáždili z plánových konvolutů O. Broggia, F. M. Kaňky, či jihočeského Schwarzenberského archivu.

11) P. Macek, P. Zahradník: Hloubkové a doplňující archivní průzkumy Toskánského paláce pro arch. ateliér P. Kupky. Z let 1996 - 1998. Strojopisy.

12) SÚA, ATS - spol., sign. S2-V-E. SÚA ZLS 2om2no P 1848 - 1918, kart. 35.

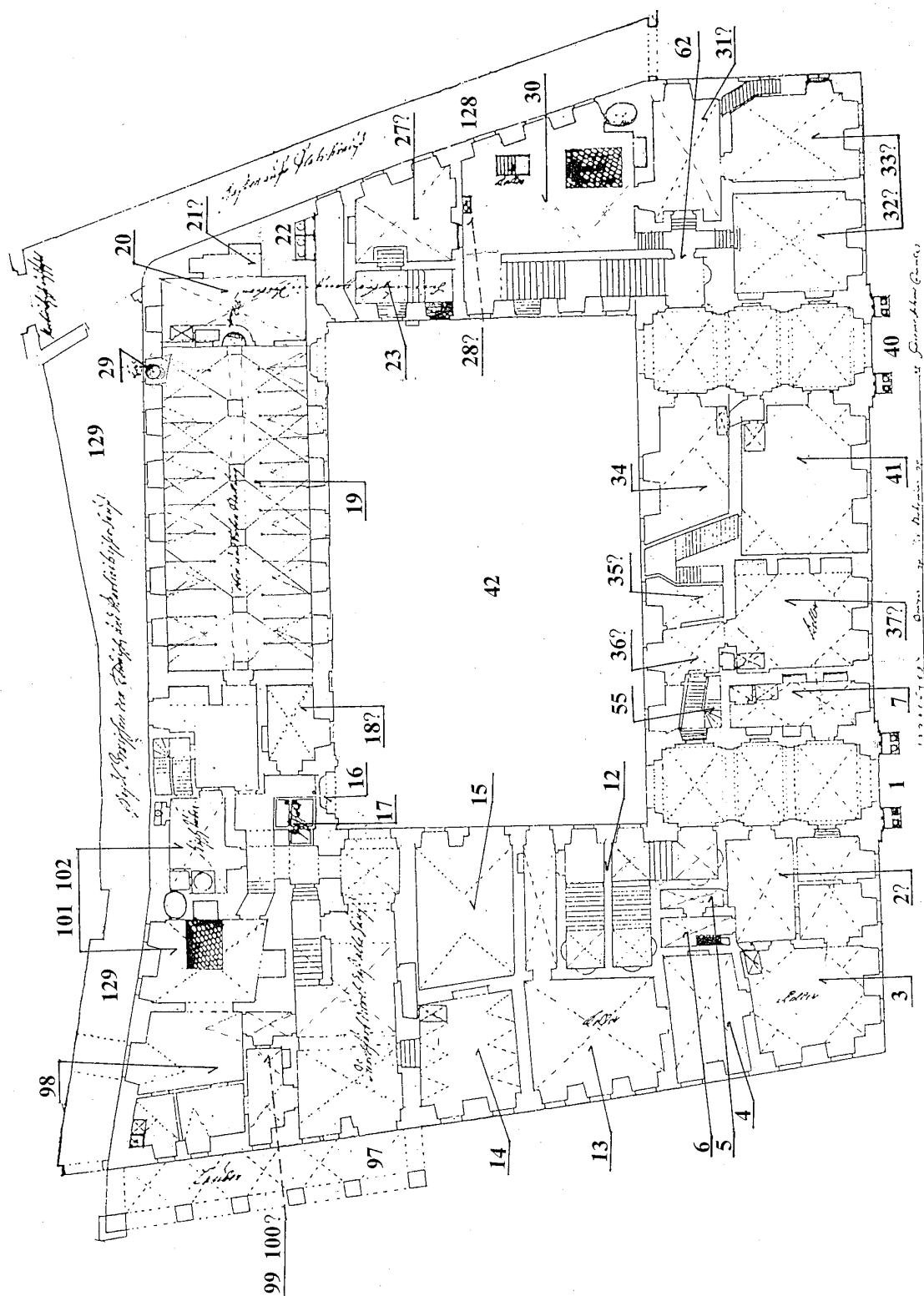
13) SÚA, ATS - spol., sign. 52-V-A.

Obr. 4: Toskánský palác - východní průčelí. Snad překreslení výkresu pro zedníky (mimo portály a balustrádu vynechány kamenické práce, také plastické prvky tvořené v omítce, vybrané dekorativní detaily zkráceny, otvory naopak poměrně přesné, v měřítku dle provedeného stavu). Autor J. A. Canevalle (?), APH - sbírka plánů.

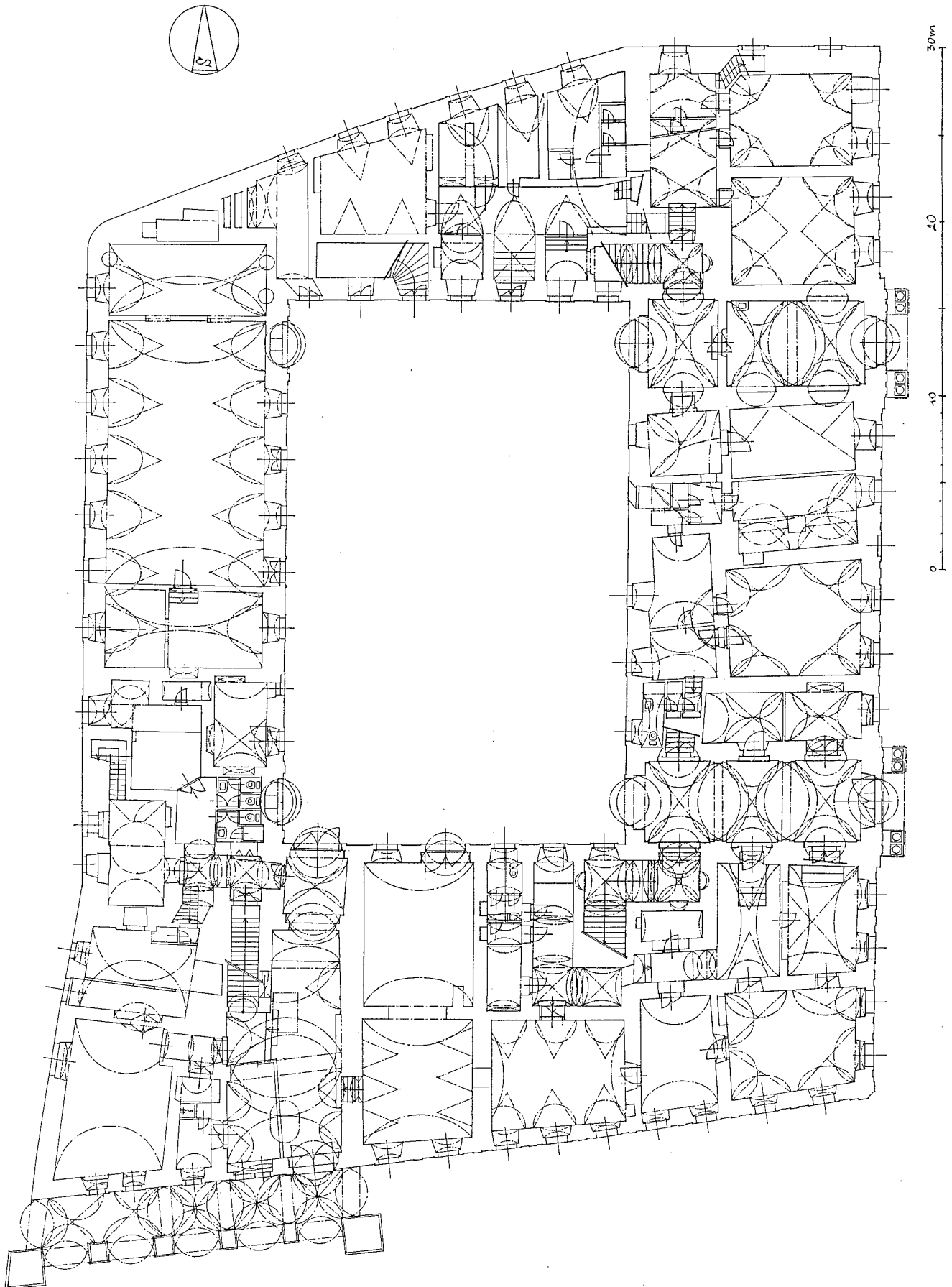
ku a proti radnici a který je krásně vymalovaný freskami. [48].
 Vedle je alkovna, v níž je z mramoru thunský znak, vymalovaná freskami. [49]
 Z alkovny po levé ruce je předpokoj, vymalovaný freskami. [50]
 Z alkovny se jde do předpokoj, kde je vchod do jídelny po pravé ruce z hlavního schodiště. [51]
 Vedle alkovny je pokoj, jímž se chodí na altán, vymalovaný freskami. [52]
 Vedle něj je předpokoj, vymalovaný freskami. [53]
 Obrazová galerie s krásně vykládanou podlahou. [54]
 Vedle této galerie jsou schody, kudy mohou lokajové chodit ze svého pokoje nahoru. [55]
 Z tohoto pokoje, kde je altán, je pokoj, který není ještě vymalován freskami a také podlaha není položena. [56]
 Item druhý pokoj, který je třeba dokončit stejně jako předěšlý. [57]
 Sál, který rovněž není dostavěn. [58]
 Ze sálu po levé ruce je východ do předsálí, kde lokajové konali službu, s vlašským krbem. [59]
 Vedle je pokoj. [60]
 Vedle tohoto pokoje se nachází hlavní schodiště, kudy se chodí nahoru z brány po pravé ruce. [61]
 U tohoto hlavního schodiště jsou velké železné dveře s mřížovými ozdobami.
 Proti těmto železným mřížovým dveřím jsou druhé dveře [62], kudy lokajové nosí nahoru pokrmu z hlavní kuchyně, vedle jsou 3 kvelby. [63, 64, 65]
 Vedle řečeného pokoje u hlavního schodiště se nachází klenutá kancelář, v níž jinak mívával sekretář své spisy, s krásnými železnými dveřmi. [66]
 Vedle jsou točité schody do horního podlaží [67], proti klenuté kanceláři je pokoj s kachlovými kamny. [68]

Velký pokoj s kachlovými kamny ve tvaru vlašského krbu. [69]
 Item úzký pokojík s vlašským krbem. [70]
 Pokoj s kachlovými kamny, kde je krásný biliár ze zeleného sukna, nahore s víkem a závažím (mit einer Decken und Gewicht). [71]
 K právě uvedeným čtyřem pokojům jsou 4 vedlejší pokojíky pro služebnictvo. [72 - 75]
 Nota bene. Celé prostřední podlaží v nové budově má všechna okna z velkých tabulových skel.
 Od prvně uvedeného hlavního schodiště [viz 9] se vystupuje z prostředního do horního podlaží v nové budově.
 Od vchodu po levé ruce je velký pokoj, při něm velké okno, jímž se při mši hledí do kaple. [76]
 Vedle je pokoj proti radnici. [77]
 Po levé ruce proti radnici je jeden pokoj. [78]
 Item pokoj proti kostelu. [79]
 Item pokoj proti náměstí. [80]
 Vedle znovu pokoj proti náměstí. [81]
 Velký pokoj bez kamen proti náměstí. [82]
 Item ještě jeden větší pokoj bez kamen proti náměstí. [83]
 Dva vedlejší předpokoj proti dvoru. [84, 85]
 Dvě věže, pobité pocínovaným plechem, z nichž v každé je jeden letní pokojík [86, 87], mezi nimi velký altán a 7 kusů postavených kamenných soch [88], na věžích 4 velké a 8 malých makovic, pozlacených v ohni dobrým zlatem.
 Item v novém horním podlaží nad hlavní kuchyní.
 Malé předsálí. [89]
 Pokoj. [90]
 Tři s prominutím záchody v jedné komoře. [91]
 Pak se jde točitými schody na půdu pod střechu. [92]
 Po levé ruce nad stájí tři pokoje jeden za druhým. [93, 94, 95]
 Dlouhá chodba proti Martinické uličce. [96]

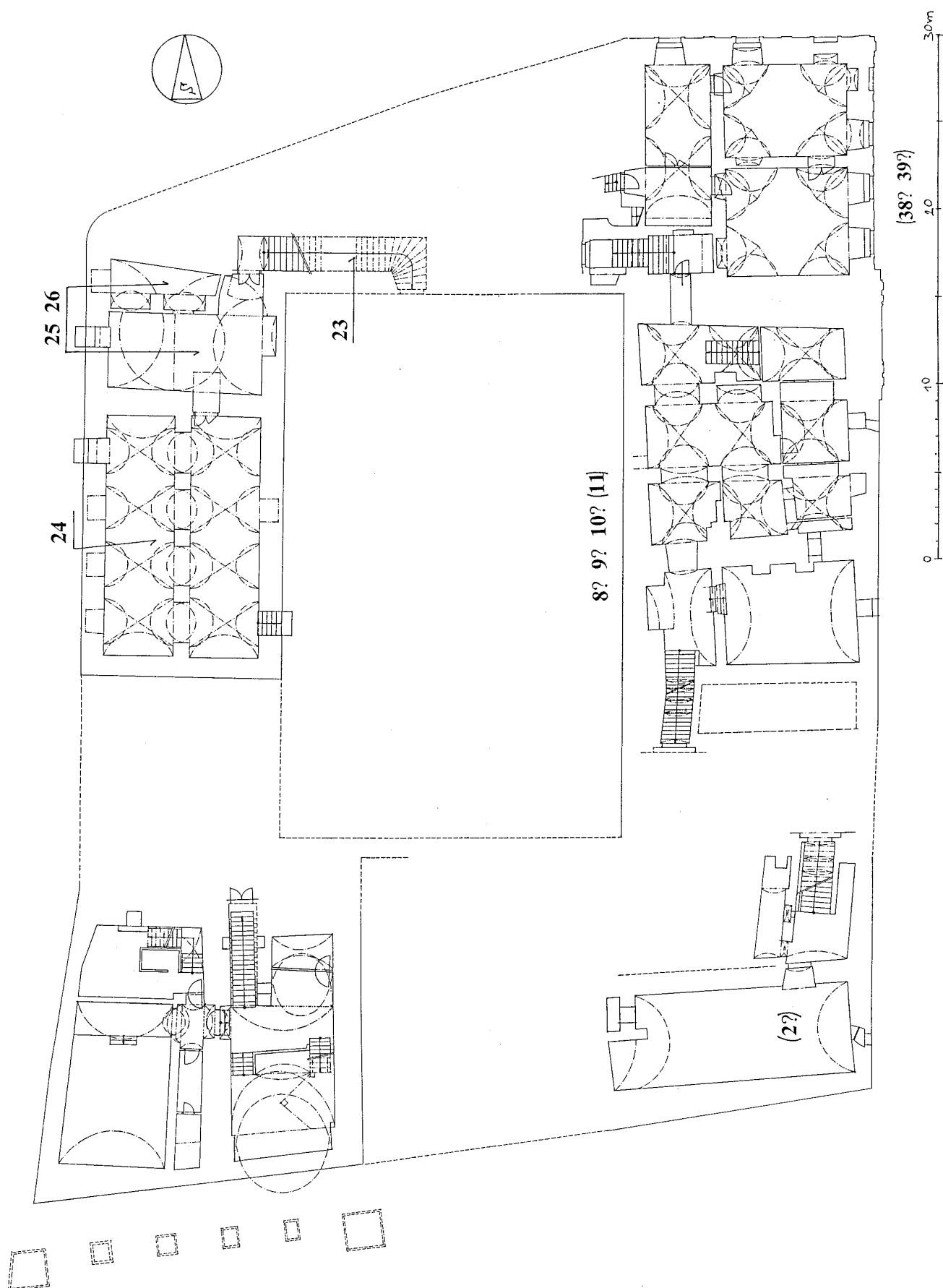

Obr. 5: Toskánský palác, přízemí. Do barokního originálu značen pokus o identifikaci jednotlivých prostorů dle popisu z roku 1718. Německy popsány obě vnitroblokové uličky „zadní“ a vedoucí na Hradčanské náměstí) a vjezd do Martinického domu (vlevo nahoře), tři prostory značený „keller“ [3, 13, 37], značeno podloubí „starého domu“ [při 97], tamtéž jeho příjezd, sádky [17] a úprava ryb (?) [101] při kuchyni [102], ve stáji zaznamenáno zobrazení obou podlaží stáji [19, 24], značena studna, schodiště do dolní stáje, vybavení velké kuchyně [30]. Dole uvedeno měřítko „Braga di Bohemia“ s připojeným podpisem autora „Giacomo Anton Canevale“.

J. A. Canevale, patrně po roce 1685 (či dle plánů z dané doby). APH - sbírka plánů.

Obr. 6: Toskánský palác, přízemí. Stav před opravou 1996 - 98. Arch. atelier P. Kupky, arch. J. Blažek.

Obr. 7: Toskánský palác, 1. suterén. Arch. atelier P. Kupky. Pokus o identifikaci jednotlivých prostorů (č. 11 se váže patrně ke 2. suterénu, č. 38, 39 značně nejasná).

Ve staré budově.

Vrata, pobitá železným plechem, proti radnici. [97]

Pokoj u vchodu po pravé ruce proti radnici v přízemí. [98]

Po pravé ruce kvelb a vedle něj znovu jeden malý kvelb. [99, 100]

Vedle je kuchyňská světnička. [101]

Kuchyň, v níž jsou 2 pece a zvláštní topeniště se železnými pláty k vaření pokrmů. [102]

Item když se vystoupí po schodech po pravé ruce.

Malý kvelb. [103]

Vedle je kuchyň. [104]

Item dále když se vystoupí po schodech po levé ruce.

Pokojík, z nějž jde okno do kaple. [105]

Velký pokoj proti Radniční ulici. [106]

Item velký pokoj. [107]

Malý kabinet proti Radniční ulici. [108]

Pokoj do uličky proti Martinickému domu. [109]

Vedlejší komora. [110]

Malý pokojík se železnými dveřmi. [111]

Předpokojík. [112]

Pokoj [113], vedle je rovněž jedna komora. [114]

Item znovu jedna komora. [115]

Pokoj. [116]

Malý pokojík vedle. [117]

Z něj vedou schody dolů po pravé ruce, kde je s prominutím záchod. [118]

Ještě dále po schodech nahoru po pravé ruce.

Komůrka [119], vedle ní východ ke s prominutím záchodu. [120]

Item ještě po schůdkách nahoru po pravé ruce.

Pokojík. [121]

Item znovu pokojík. [122]

Komora. [123]

Velký pokoj vedle. [124]

Item znovu velký pokoj. [125]

Z tohoto pokoje po pravé ruce kuchyň [126] a kuchyňský pokojík. [127]

Ulička, již má dům vjezd, vedle kanovníků. [128]

Item ulička, již jde výjezd z tohoto domu proti radnici, v této uličce se nachází studna [25], která je vyzděna samými kvádry a má vodu v hloubce 4 sáhů“

Překlad německého textu (přepis originálu uveden v příloze) byl doplněn o pořadová čísla, řazená průběžně dle barokního popisu jednotlivých prostorů paláce. V obrazové příloze jsou dle rozboru jednotlivé místnosti těmito čísly označeny. Číslo s otazníkem naznačuje přiřazení hypotetické; řada čísel dokládá pouze vazbu na příslušnou část paláce, kde je bližší určení problematické.

V následujícím textu se pokoušíme na základě identifikace jednotlivých místností ve vazbě na barokní i pozdější plány poznat jejich funkci, a tím v souhrnu následně i podrobnější náplň jednotlivých křídel. V návaznosti na další průzkumy vlastní stavby je pak dle našeho soudu možné sledovat postup výstavby s určením, proč probíhala právě tak, jak probíhala. Proto nebudou jednotlivé prostory sledovány dle pořadí uvedeného v barokním popisu, ale dle rekonstruovaného postupu výstavby.

Jako první byla dle našeho názoru nepochybně vypracována celková koncepce sídla, zejména však podoba vstupní části. Její architektonické řešení, typické pro J. B. Mat-

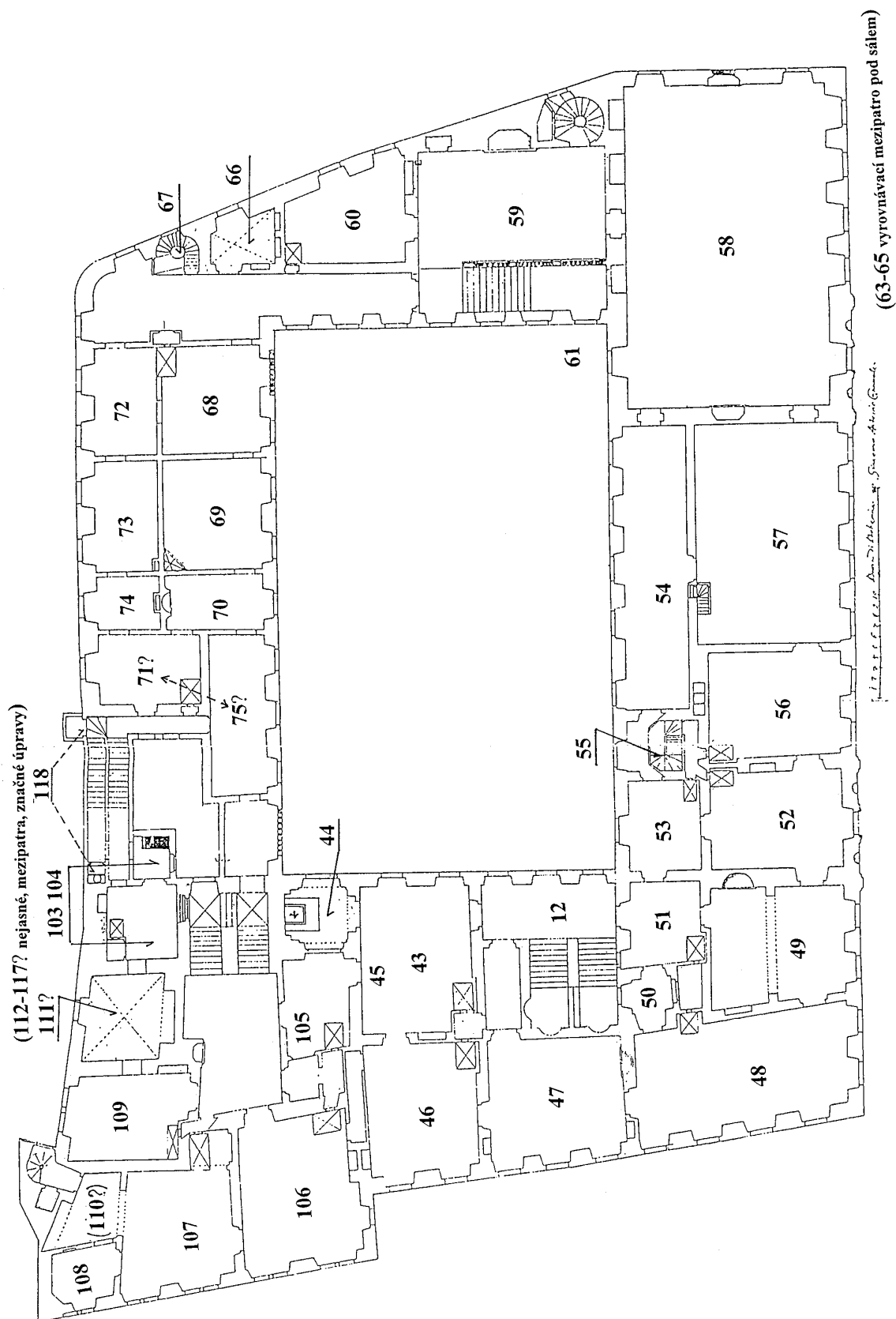
heye, vychází z nedalekého Arcibiskupského paláce, jehož motivy však autor transformoval na danou širokou parcelu se zřetelným záměrem vytvořit protipól vstupu do Pražského hradu. Tato myšlenka ostatně jistě stála i na počátku aktivit, při výběru staveniště paláce. Mathey řešil vstupní křídlo s výsostným urbanistickým citem, kdy se část náměstí stává až jakoby předpolím palácového průčelí. Na druhé straně se však patrně příliš nevěnoval konstrukční části svého projektu. Použití starších využitelných konstrukcí ho však jistě limitovalo i v dané prvotní obecné úvaze. Dokonce se domníváme, že základní podoba paláce z tohoto aspektu v jistém úhlu pohledu vycházela, a to i v rámci vstupního průčelí s dvojicí risalitů ukončených střešními pavilony, jež zastupuje určující uměleckou a reprezentativní rovinu díla. Ostatní části ještě více přihlížely k současnému stavu rozlehlé, většinou zastavěné parcely.

Postup stavby vycházel z nutnosti pořídit v první řadě pro nového majitele odpovídající obytnou část. Pro tuto úlohu byl nepochybně vybrán úsek při jihovýchodním nároží areálu, kde stál posledně Lobkovický, jistě již dvoupatrový objekt, jenž byl následně zásadně přestavěn. K této aktivitě však mohlo dojít až po úpravě části, která by co nejdříve sloužila pro zajištění stavby, možná i částečné provizorní ubytování. K tomu se dobře hodil výstavný renesanční měšťanský dům, nalézající se v jihozápadním nároží stávajícího barokního paláce. Dodnes se z jeho jednotné řešeného pláště zásadně vymyká a rovněž v interiérech si až na vložené barokní konstrukce (viz dále) zachovává výraznou samostatnost.

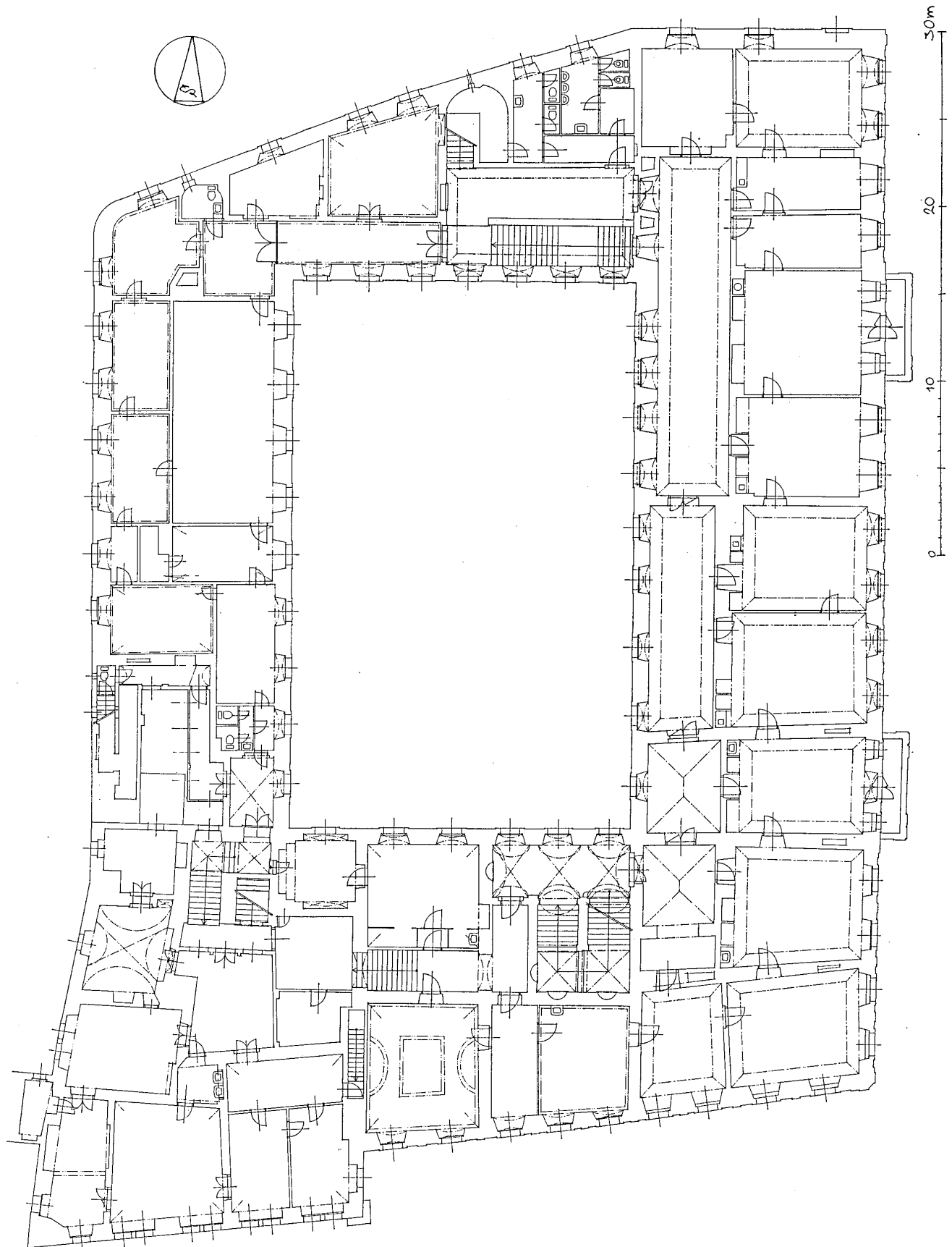
Výběr byl dán dle všeho jednak návazností na nově budovanou soukromou obytnou část paláce a zřejmě i již zmíněnými spory se sousedem, hrabětem Martinicem. Jeho neustálé protesty se zaměřovaly právě na nejbližší stavbu, kde byly vedeny přece pro téměř každý zásah. I proto zde došlo pouze k úpravám starší stavby, která byla jinak ponechána bez podstatných změn. Zachovány byly odlišné úrovně pater, při poslední obnově byly nalezeny i četné zbytky ponechaného renesančního vybavení. Pouze v zadní části bylo vloženo nové barokní dvouramenné schodiště s plnou střední zdí propojující objekt od sklepů až po střešní pavilon. Stavba pavilonu se poněkud vymyká z celkové koncepce paláce. Lze se pouze dohadovat, zda jistě stavebníkem oceňované a možná i požadované italskými vlivy zásadně ovlivněné hlavní průčelí s dvojicí výraznějších pavilonů, nebylo v zadní části nahrazeno právě tímto řešením, odpovídajícím celkovému vyznění postupně budované architektury.

Jak již bylo řečeno, zásadní přestavba po adaptaci renesančního objektu započala v polovině 80. let 17. století v rozsahu jižního křídla a navazující části obracející se do náměstí. Aby byla tato jednotka funkční, musela obsahovat vhodný nástup a na něj navazující schodiště spojující přízemí s obytným patrem. K tomu bylo nutno doplnit další provozní jednotky, jako byla kuchyně, prostory pro služebnictvo, vozové kolny, následně stáje a podobně.

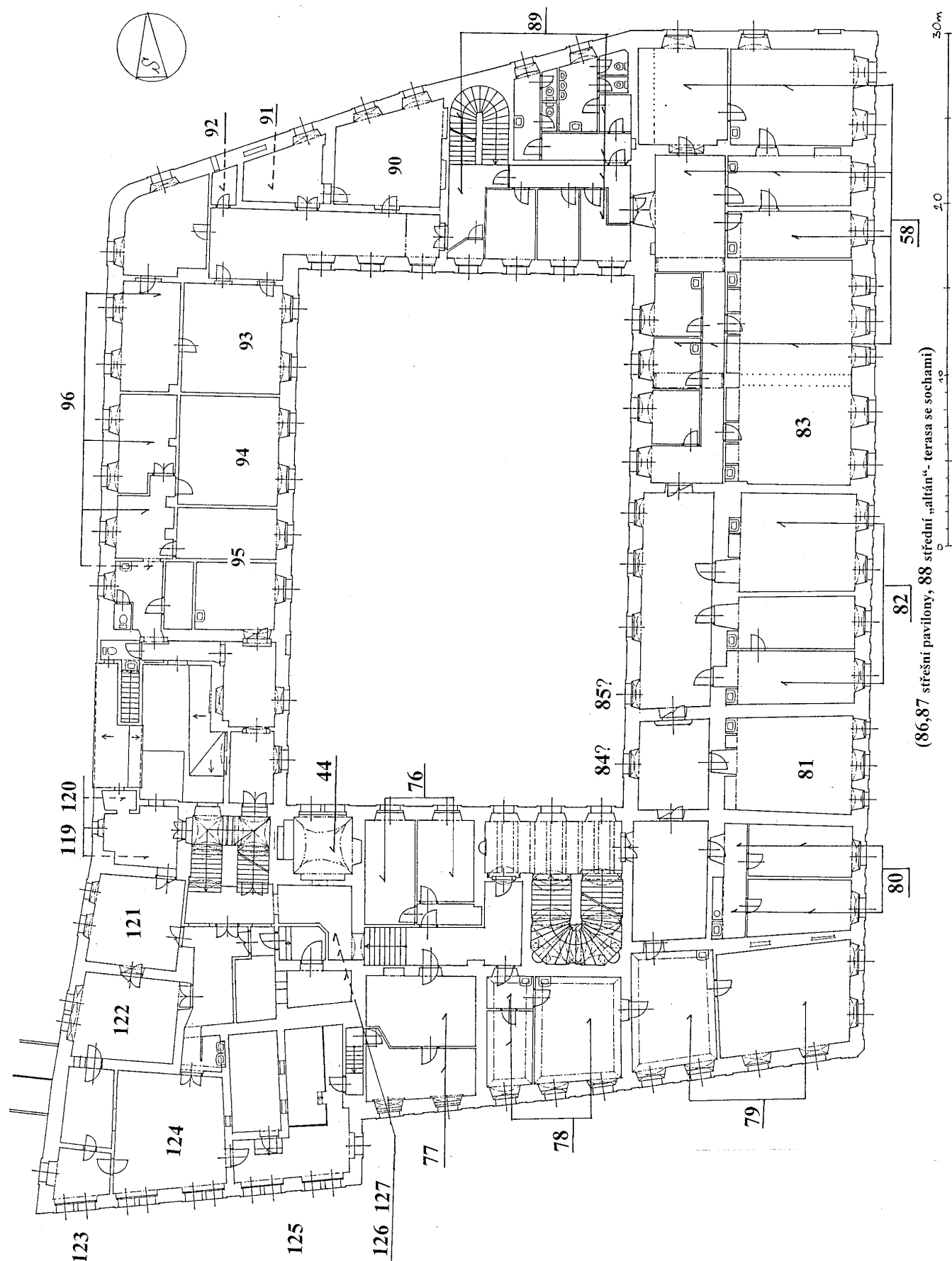
Prvotním vstupem [97] byl patrně upravený průjezd ponechaného renesančního objektu, na nějž navázalo nové barokní dvouramenné schodiště (v popise neznačeno) spojující všechna patra a ukončené zmíněným pavilonem. Propojení starší stavby s barokním traktem zajišťovalo navíc zajímavé drobné schodiště, umístěné v síle nově vystavěné východní meziparcelní zdi renesančního objektu. Jeho úko-

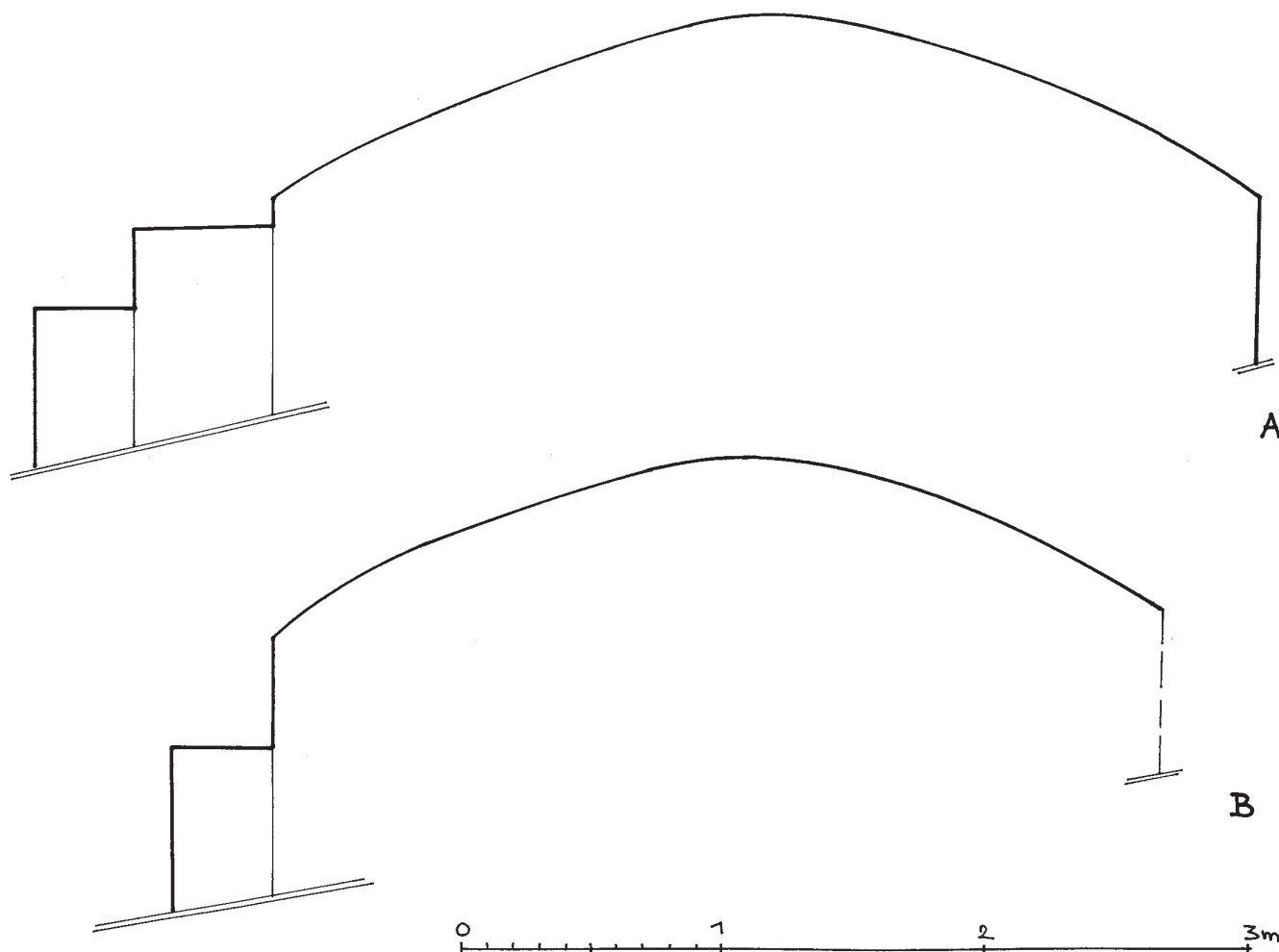
Obr. 8: Toskánský palác, 1. patro. Do barokního originálu značen pokus o identifikaci jednotlivých prostorů dle popisu z roku 1718. J. A. Canevalle, patrně po roce 1685 (či dle plánů z dané doby). APH - sbírka plánů.

Obr. 9: Toskánský palác, 1. patro. Stav před opravou 1996 - 98. Arch. atelier P. Kupky.

Obr. 10: Toskánský palác, 2. patro. Stav před opravou 1996 - 98. Pokus o identifikaci jednotlivých prostorů dle popisu z roku 1718 (originální plán patra se nedochoval). Arch. atelier P. Kupky.

Obr. 11: Toskánský palác, palácová kaple. Řezy klenbou ve směru sever - jih (A) a východ - západ (B). Patrné problémy spojené s vyklenutím placové klenby.

lem bylo vyrovnání jinak položených etází barokní a renesanční části, což dokládá snahu o propojení obou částí alespoň v interiéru. Dimenze tohoto schodiště dokládá čistě soukromý charakter a zejména využití pro služebnictvo (viz vazba na přízemí).

Renesanční objekt byl ponechán jako do značné míry samostatný, obsahující v každém podlaží samostatné bytové jednotky. Přesná vazba jednotlivých položek popisu na reálný půdorys je zde obtížná pro řadu drobných, často později upravovaných pokojů. Pro celek má zásadní význam po vjezdu a schodišti zejména kuchyně v přízemí [101, 102], která byla schodištěm propojena přímo se soukromou jídelnou v patře [43 - viz dále]. Složitě vybavení kuchyně umožňující více činností dokládá barokní plán přízemí. Náročněji řešené pokoje byly umístěny v obou patrech [106, 107, 124, 125] v průčelní poloze, doplněné kabiny v samotném nároží [108, 123]. V popisu není značeno při průzkumu doložené a na plánech značené schodiště vysunutě na prampouchu do uličky mezi Toskánským a Martinickým palácem. Jestli byly v první fázi tyto pokoje propojeny přímo s dokončovaným barokním jižním křídlem (viz dále), není jasné. K provoznímu oddělení však zřejmě brzy došlo. Dokladem drobných obytných jednotek (dle všeho pro služebnictvo), vsunutých do zadní části domu, je dnes podává rustikální černá kuchyně umístěná v mezipatře [patrně 103, 104]. V přestavěné zadní části domu byla nad průjez-

dem umístěna i kaple [44], jejíž popis však je sledován v rámci obytného patra jižního křídla.

Při jeho dokončení byl realizován Matheyem v první fázi jistě navržený oficiální nástup, umístěný v jižní části hlavního průčelí. Zde tvoří základ jednoho ze dvou risalitů ukončených střešními pavilony, v materiálech nazývaných altány. Inventář začíná právě zmínkou o vratech [1], což se vztahuje nepochybně ke stávajícímu jižnímu vstupu s navazujícím průjezdem. Starší Lobkowiczský dům byl v rámci barokizace zcela zásadně přefixován. Lze s jistotou nadsázkou konstatovat, že z něj zůstaly zachovány nad přízemím pouze zásadně upravené obvodové stěny a jediná dělicí příčka. Starší konstrukce lze zde i v renesanční části odlišit dle kosých průběhů zdí respektujících vnější zdivo, kdežto vložené raně barokní konstrukce se snažily vzájemně zaujímat pokud možno pravé úhly.

Na průjezd v přízemí navazoval při jihovýchodním nároží samostatný byt [viz 2 - 6]. Zde je zajímavé a pro další popisy podstatné, že pokoje jsou označeny zejména místnosti opatřené kamny (krby bývají zmíněny samostatně). Na protilehlé straně byla do starších konstrukcí vložena vrátnice [7]. Dále uvedené tři sklepy a lednice nejsou zcela zřejmé. Není totiž jasné, zda se jedná o navazující prostory severně od průjezdu, či spíše o skutečné sklepy, které na jižní straně od průjezdu popisy nezachycují. Za novým hlavním barokním schodištěm [12] se pak nacházely opět „sklepy

a *kuvelby*“, tedy víceúčelové prostory zajišťující provoz. Na ně navazovala kočárovna, otevřená arkádou do nádvoří [15].

Je zajímavé, a nové barokní výstavbě ostatně i odpovídající, že zadní část renesanční budovy je spojena s hospodářským přízemím jižního křídla paláce. V inventáři je proto následně uvedena dodnes zachovaná kašna se sochou Herkula [16], dle dobových zásad komponovaná v průhledu jižním průjezdem, a za ní pak trojice sádek pro čerstvé ryby a prostor pro práci řezníka (viz vazba na blízkou, již zmíněnou kuchyni 101, 102 s úpravnou ryb).

Uvedená kuchyně tvoří nepřímou součást, či spíše zázemí prvního patra jižního barokního křídla určeného pro pobyt majitele. Hlavní (jižní schodiště, 12) vedlo na patrovou podestu, kam se obracely dva barokní portály. Západní směřoval přímo do jídelny, patrně soukromé [43], ze které byla náročněji řešeným portálem nezvykle přímo přístupná palácová kaple, zasunutá již do renesančního objektu. Jídelna si zachovala zbytky náročné freskové výmalby, respektive její bravurní podkresby. Kaple má čtvercový půdorys, s vloženými koutovými příporami, vynášejícími ve druhém patře položenou plackovou klenbu zdobenou raně barokními, silně italizujícími freskami. Tvar klenby je na našem území poměrně časný, což se odráží i v jejích průřezech, blízcích se spíše parabolám. Provádějící zedníci s tímto tvarem zřejmě nebyli dostatečně seznámeni. Poloha kaple byla dána obytným apartmá, kde na ni nezbylo dostatečné místo. V rámci barokního přístupu proto byla ke komplexu připojena „zevně“, což se odrazilo i v její orientaci. Již na plánech je oltář umístěn k západní stěně, což se váže na skladbu prostorů obytné části patra. Jednalo se o kapli soukromou, čemuž odpovídají již drobné rozměry a umístění vstupu. V jejím převýšeném prostoru, zasahujícím i do druhého patra bylo nalezeno i nově otevřené okno, umožňující pohled do kaple. Nešlo zde tedy o emporu, ale spíše o možnost přihlížet mši dalším účastníkům - snad hostům; nelze vyloučit přední zástupce služebního personálu. Další okno vedlo do kaple patrně od severu [105 ?], kde spíše přisvětlovalo jinak temný prostor. Situace se zde ale později v rámci barokních i následných úprav kaple podstatně změnila. Zajímavá je poznámka pod bodem 45, kde je označen výslovně přístup propojující jídelnu po jižní straně kaple s kuchyní v přízemí.

Vlastní pokoje byly umístěny k vnějšmu jižnímu průčelí, což dokládá odklon od italských předloh. Jednalo se o dva téměř čtvercové pokoje [46, 47] a velký obdélný pokoj v jihovýchodním nároží [48], všechny zdobené nástropními alegorickými freskami provedenými na konstrukcích s výrazným fabionem. Hlavní nárožní místnost byla určena dle inventáře „pro společnost“, čemuž odpovídal i v inventáři zmíněvaný kvalitní výhled z oken. Jednalo se tedy o hlavní shromažďovací prostor obytného traktu. S ohledem na zdaleka ještě nedokončené hlavní východní křídlo s velkým sálem (viz dále) splňoval v první fázi tuto roli právě popisovaný nárožní pokoj.

Na něj navazovala „alkovna“ [49], kterou bude zřejmě nutno ztotožnit s reprezentativní ložnicí hraběte, jež dle dobových náhledů tvořila jedno z center obytné části. Odpovídá tomu členění patrně na plánu patra; s patrným středním pasem, oddělujícím právě onu alkovnu. Význam místnosti zvyšovalo jistě i její vybavení, jediné zde inventář zmiňuje mimo obligátní freskovou dekoraci stropu z mramoru

provedený thunovský znak. Jeho umístění se v rámci průzkumu nepodařilo určit. Za alkovnou (ložnicí) byly dva předpokoj, oba s freskami a v popisu neuvedená otopná chodbička. Zde lze nalézt další důkaz o funkci alkovny. Zapuštěná kamna byla osazena v její ose, přímo v čelech předpokládané postele. Opakují se zde tedy principy, známé z velkých barokních celků.

Na alkovnu navazoval pokoj „jímž se chodí na altán“ [52], což zde dle vztahů znamená spíše balkón nad jižním vstupem, který je umístěn jakoby pod střešním pavilonem. Pokoj i jeho předpokoj [53] měly opět freskovou dekoraci stropů. Zde se však výstavba zastavila a do roku 1718 dále nepokračovala. Měly zde navazovat další reprezentační pokoje, směřující k vyvrcholení kompozice - hlavnímu sálu. Zmíněna je v daných souvislostech potřebná „galerie“ s „krásně vykládanou podlahou“ [54] a vedle ní, stále při dvorní straně pomocné schodiště pro služebnictvo [55]. Jeho otisky byly při bouracích pracích nalezeny. Oba pokoje při průčelí však nebyly dokončeny, nebyla položena ani jejich podlaha [56, 57]. Totéž platí o velkém, přes dvě patra probíhajícím sále [58], posunutém zcela neobvykle až do severovýchodního nároží paláce. Došlo tak k zásadní disproporci mezi exteriérem, respektive skladbou hlavního průčelí a interiérem sálu, jenž byl nesymetricky rozmístěnými osami výrazně narušen. Navíc jeho umístění nebralo ohled na technické stránky stavby. Nad ním umístěný severní pavilon musel být řešen technicky zcela unikátně. Jakoby zde Mathey skutečně prokazoval své základní malířské školení. Nezaobíral se totiž značnými konstrukčními problémy, které jeho návrh přinese. Jejich vyřešení je zřejmě nutno připsat provádějícímu staviteli J. A. Canevallovi, jenž s Matheyem spolupracoval již při stavbě jízdního Pražského hradu.¹⁴⁾ Sál měl mít výrazný fabionový strop, při jehož patě probíhala později přeřezaná a následně odsekaná subtilní římsička, patrně bez vertikálního členění stěn.¹⁵⁾

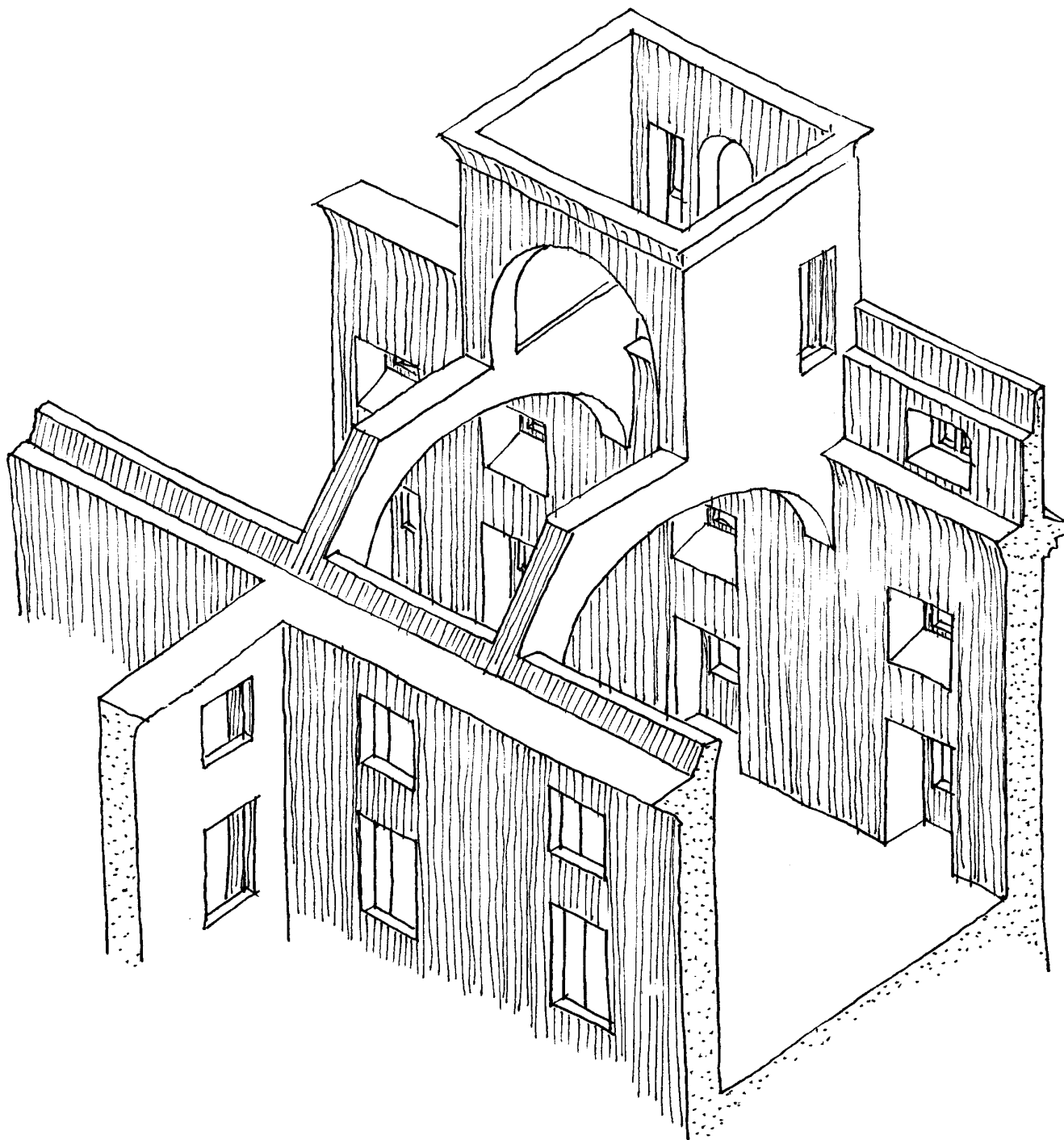
Nejasná je situace pod sálem v úrovni přízemí po obou stranách severního průjezdu. Tato část vznikala jako barokní novostavba v podnoží sálu. Mimo pokoj s kamny [41] jsou ostatní prostory pro služebnictvo těžko zařaditelné; severně od průjezdu jsou to zřejmě prostory 31-33, čísla 63-65 náleží jistě vyrovnávacímu mezipatru (viz dále).

Tím jsme postoupili do severních partií paláce, které byly v hlavním křídle dokončeny až po roce 1718, a to se zcela zásadními úpravami zejména v úseku sálu.¹⁶⁾ Pokud bychom se věnovali k barokní koncepci, prováděné dle Matheyova původního záměru, je nutné se vrátit do přízemí západního traktu. Zde jsem skončili u prostorů [17, 18], provozně svázaných s panskou kuchyní vloženou do přízemí renesančního domu. Vytvořeno zde bylo malé intimní nádvoří, jehož účely však byly prvotně veskrze profánní. Na ně navazovalo vlastní západní křídlo stájí - s ohledem na svůj

14) Kubičkem navržený P. A. Fontana(o) se nám nejvíce blíží k palácem v žádném přímém stavu, a to ani jako projektant, či provádějící stavitel - viz pozn. 5.

15) Určité znaky spojující sály Toskánského paláce a vily v Tróji jsou zjevné.

16) Došlo k posunutí sálu s ohledem na rozmístění okenních os, což na druhé straně narušilo osovou vazbu na předsálí. Teprve tehdy byla dle všeho na nároží umístěna socha archanděla Michaela a vyměněny veškeré erby. Autorem všech tehdejších architektonických úprav byl dle rozboru nálezů nesporně velkovévodkynin architekt a stavitel Václav Spaček z Nového Města Pražského. Této etapě i autorovi bude věnována samostatná pozornost.

Obr. 12: Toskánský palác, severní pavilon nad hlavním sálem. Konstruktivní schéma, pohled z nádvoří od jihozápadu. Autorem technického řešení byl patrně J. A. Canevalle.

charakter úplná barokní novostavba. V přízemí se jednalo o velký valeně sklenutý prostor členěný trojbokými výsečemi [19]. Na plánu přízemí jsou přes sebe překresleny dvě podlaží obsahující stáje (viz dále). Patrně je v plánech náročně pojaté severní čelo stáje s dvojicí vstupů a střední kašnou umístěnou v hluboké nise. Východní portálek zde měl propojující funkci, západní vedl do otopné světničky umožňující vytápět kamna v navazujícím pokoji pro stájníky [20]. Stáj byla odvodněna kanálkem spadajícím v hloubkové ose severním směrem do uličky, nad dekorativní kašnou zvlhčující vzduch bylo nalezeno speciální odvětrání. Funkční roli měla jiná kašna, respektive studna, umístěná do niky

posledního okna západního průčelí stáje, která byla přístupná z interiéru i exteriéru. V nároží byla mimo obytné místnosti pro stájníky ještě komora pro postroje, jejíž severní čelo již bylo deformováno středověkým průběhem hranic parcel. Při rekonstrukci zde byly nalezeny zřejmě středověké zbytky zdíva, dokládajícího zvyšování, přesněji vyrovnávání k severu se snižujícího terénu.

Zcela nečekaná je oproti průzkumům prováděným na místě interpretace sklepů pod přízemní stájí. Zde byla zřízena stáj druhá, přístupná poněkud krkolomně schodištěm při dvorním průčelí severního křídla [23]. Jednalo se o dvoulodní prostor (viz prvotní plánovaná podoba stáje v přízemí)

o 2 × 4 křížových polích se zajímavým historizujícím detailem. Na vlastní stáj [24] navazovaly další obslužné prostory pro slámu a seno [25, 26]. Zde byla umístěna méně cenná zvířata, snad tažní koně, což naznačuje i jejich větší počet (26 stání), a to na menší ploše, než v parádní stáji v přízemí (24 stání). Není jasné, zda v suterénu měl pokoj i koč, pravděpodobněji jej lze umístit do prostoru v severním křídle [27]. To dokládá i v popisu navazující záchod [28], jehož zbytky byly v rámci poslední úpravy při západní stěně bývalé kuchyně skutečně nalezeny (viz barokní plán přízemí). Jednalo se o suchý turecký záchod, jehož podoba je u nás pro dané období ojedinělá.

Tato část se již nalézá v přízemí severního křídla, které zřejmě vznikalo současně s křídlem předešlým. Sešikmená severní vnější stěna křídla sledovala úzkou meziblokovou uličku. I zde se pod násypy dochovaly předcházející středověké a renesanční stavební substrukce. Střed vyplňovala nová velká kuchyně [30] zachycená i na plánech včetně základního vybavení (střední topeniště, velká chlebová pec a pod.). Jednalo se již o druhou palácovou kuchyni. Jestliže první, umístěná v renesanční stavbě přímo zásobovala obytnou část, pak tato nová velká se vážala na nedokončené reprezentativní úseky, zejména hlavní sál, jenž měl patrně sloužit někdy i jako velká jídelna. Severní křídlo ale mělo odlišnou základní úlohu. Zmíněná velká kuchyně vytvářela základnu pro schodišťovou halu tvořící monumentální oficiální vstup do sálu.

Z uvedeného vyplývá jasné dispoziční a v návaznosti též komunikační rozdělení paláce do dvou úseků. Již byla zmíněna část soukromá, ležící v jižní části celku, kdežto nyní je pozornost věnována úseku severnímu. Ten získal druhý ze symetrické dvojice vjezdů [40] hlavního průčelí, na něj navazovalo schodiště předělené mříží [61] ústící do haly se zmíněným velkým krbem a v popisu opomenutým dalším spojovacím šnekovým schodištěm, které kupodivu začínalo až v patře (bylo tedy nutně až barokní). Byl tak vytvořen důstojný nástup, kde na průjezd plynule navazovalo schodiště ústící do velkoryse řešené haly (předsálí, 59), odkud se již vstupovalo osovým portálem do sálu. Toto posléze pozměněné řešení s osově komponovaným propojením sálu a jeho předsálí bylo v rámci pražské architektury zcela výjimečné.

Dvoudílná základní dispozice paláce se odráží přímo v podobě průčelí. Vyžaduje dvojici portálů, a tím i určuje výchozí kompozici, již pak Mathey traktoval do pěti úseků, z nichž sudé tvoří dominantní vjezdové risality ukončené zmiňovanými pavilony. Tato dispozice vycházela tedy nejen z invence architekta, ale současně odrážela vliv prostředí. Zajímavé je zde přísné odloučení části soukromé (jih) a reprezentativní (sever), kdy na místě styku leží mimo další prostory i hrabecí ložnice. Snaha o nápodobu prvořadých dispozic je více než značná, současně však ovlivněná místní situací.

Na oficiální schodiště směřující k hlavnímu sálu navazovalo vedlejší schodiště [62], které sloužilo dle popisu zejména pro dopravu jídla. Na něj se vážaly i tři kvelby mezi patra [63-65]. Situace sama o sobě na první pohled připomíná využití substrukce starších staveb. Opak je však pravdou. Uvedené mezipatro vzniklo záměrně, s ohledem na potřebné vyrovnání terénu a vyrovnání podlahy plánovaného velkého sálu. Pro to svědčí charakter zdíva, jeho značná sí-

la odlišující barokní novostavbu i veškerý dochovaný detail.

Reprezentační charakter mělo patrně patro i západně od předsálí. Dvoutrakt s chodbou při nádvorní straně počínal pokojem [60], následovala kancelář splňující funkci trezoru, kde je výslovně zmíněna její klenba i železné dveře s ohledem na zde uchovávané spisy [66]. Za ní bylo další obslužné točité barokní schodiště [67]. Nad stájemi jsou v západním křídle doloženy pokoje s vlašskými krby [69, 70], které se v celém paláci vždy vztahují k významnějším prostorům. K nim náležející pokojíky pro služebnictvo naznačují, že zde mohly být umístěny hostinské pokoje pro nejvýznamnější návštěvníky. Zajímavý je i detail; uvádí se zde pokoj s „biliárem“ [75], který je zmiňován kontinuálně až do tohoto století.

Konstrukce těchto pokojů západního křídla se vyznačuje velice slabými stěnami. S ohledem na situaci v přízemí bylo totiž nutno šetřit velice stlačenou klenbu stáji, jež by nedolala většímu tlaku. Opět zde - stejně jako v případě sálu a nad ním se „vznášejícího“ pavilonu - byl vzhled monumentálního prostoru stále nadřazen technickým parametřům. Změna dvoulodí stáje na jednolodí si vynutila v obou vyšších patrech provést mohutnou zavěšenou konstrukci, jež byla pomocí masivních kovaných táhel nesoucích dřevěné trámy zavěšena na krovech. Stěny byly následně vyzděny jako hrázděné. Tato konstrukce není v Praze ojedinělá. Užívali ji italští stavitelé již koncem 16. století (např. několik domů na Jánském Vršku). Popisovaná část paláce byla stavěna zřejmě ke konci stavební thunovské aktivity, protože i tu dochází k markantnímu oddělení podoby průčelí - zde dvorního - od skladby interiérů. Jestliže na jižní straně západního křídla vznikl při barokní novostavbě úzký, prvotně zcela otevřený spojovací krček, obnovený při poslední rekonstrukci, na severní straně se arkáda s balustrádou obracela do jednoho z pokojů opatřených kachlovými kamny (viz při průzkumu nalezený a plánu odpovídající zbytek otopné komory v přilehlé chodbě); otvor tedy nutně musel být od počátku uzavřený. Je zajímavé, že uvedené disproporce se kumulují v severní části budovy, do etapy kdy první stavební aktivita po úmrtí stavebníka v roce 1694 zřejmě postupně ustávala. Jako by již prvotní záměr nebyl tak detailně sledován a projevil se určité nové náhledy.

Mimo renesanční objekt nebylo prozatím ještě zmiňováno poslední, druhé patro paláce, které svoji výškou i řešením fasád lze spíše označit jako polopatro. V inventáři je hlavním přístupem míněno jižní schodiště [12], respektive jeho samostatné, tvarově poněkud odlišné navázání naznačující časový posuv při jeho vzniku. K podobě druhého patra se již barokní plán nedochoval. V jižním křídle je uvedena řada pokojů [77-80], které pokračují při vnější fasádě i v hlavním východním křídle až k sálu [80-83]. Méně jasná je představa o předpokojích, z nichž významnější je pouze prostor s oknem směřujícím do horní částí převýšené palácové kaple [76]. Dvě patra přesahující sál dispozici druhého patra zcela přerušil propojení do prostorů umístěných v severním křídle. Dále k západu navazoval pokoj [90], toalety [91] a točité barokní schodiště [92]. Čtveřice pokojů západního křídla byla určena zavěšenou konstrukcí známou z nižšího podlaží [93-96]. K funkci tohoto patra nemáme žádné zprávy. Z jeho podoby i zbytků vybavení sem lze umístit nejspíše pokoje pro služebnictvo, částečně snad i pokoje hostinské (?).

Krovy nad celým palácem pocházejí mimo renesanční objekt z doby výstavby koncem 17. století. Krov je sedlový, udržující si i nad částečně nepravidelným půdorysem stálou rovinu hřebene. Jedná se o typickou mohutnou barokní ležatou stolicí se středním sloupkem vynášejícím průvlak. V úseku nad sálem bylo od počátku uvažováno o větší výšce stropu opatřeného výrazným fabionem. Stopy po osazení jeho skruží byly při průzkumu nalezeny. Proto zde nebyly vazné trámy osazeny jako jinde na koruně zdíva (ve vztahu k římsce), ale posunuty výše, kde byly zapuštěny do stolice i navazujících krokví. Rozdíl v obou úrovních pak byl doplněn slabšími nadezdívkami, které se do prostoru sálu (nad jeho strop) mírně vykláněly. Zde je patrná také zcela mimořádná konstrukce vynášející severní ze dvojice pavilonů, kdy byla sestava velkých zděných pasů doplněna mohutnými kovanými táhly. Zajímavá je v této souvislosti podoba krovů obou pavilonů. Jižní, plynule navazující na zdi nižších podlaží, má krov masivní, blízký charakteru střech celého paláce. Severní má krovovou konstrukci maximálně odlehčenou, aby i tento prvek co nejméně ovlivnil již tak napjaté statické vztahy.

Jak již bylo řečeno, jižní schodiště pokračuje poněkud ve změněné podobě do krovů. Barokní komunikace byla směřována do jižního vyhlídkového pavilonu [86], jenž byl původně ve střední arkádě doplněné balustrádou zcela volně otevřen. Odtud bylo možno vstoupit na terasu opatřenou balustrovým zábradlím s dodatečně osazenými sedmi sochami doloženými v popisu. Jedná se o svobodná umění, kdy je jedna z nich nahrazena personifikací slunce, což již samo o sobě dokládá sestavu z určitého početnějšího souboru.¹⁷⁾ Navíc jejich sokly, přisekané a částečně asymetricky umístěné s ohledem na pilířky balustrády, dokládají druhotné užití ještě markantněji. V inventáři se příznačně tato část nazývá „*velký altán*“ [88], což plně odpovídá jeho společenské, zejména vyhlídkové funkci, ve spojení s oběma krytými altány (pavilony). Severní [87] je přístupný pouze přes tuto, bohužel dnes neobnovenou otevřenou terasu, protože zvýšený strop sálu jiné řešení ani neumožňoval. Italské aspekty této části lze spojit s Matheyho invencí, která však musela být v souladu s přáním stavebníka.¹⁸⁾ Zadní samostatný pavilon, vázající se na schodiště vložené do renesančního domu, byl dle všeho od počátku uzavřenější, výrazněji středoevropského charakteru.

Závěrem lze shrnout určité obecnější poznatky. Díky pochopení zástupců investora a zejména architekta¹⁹⁾ bylo možno provádět po základním průzkumu průzkum hloubkový, doplněný četnou sondáží, restaurátorským průzkumem²⁰⁾ a zejména průběžným sledováním stavební činnosti v letech 1994 až 1998. Díky této u nás bohužel stále ojedinělé situaci bylo možno mnohé podstatně upřesnit a doplnit. Záměrně nebyla na tomto místě sledována řada

umělecko historických aspektů, kterým je věnována pozornost jinde. Rovněž nebyly postiženy další proměny paláce, které si zaslouží samostatnou pozornost.²¹⁾ V této studii jsme se věnovali pouze jednomu z mnoha možných pohledů. Pokusili jsem se ukázat, co lze v rámci zvolených přístupů získat. Byla zkoumána pouze prvotní podoba paláce, která vycházela z poznání dispozice i vlivu starších konstrukcí, jež zajímavě ovlivnily vrcholné Matheyovo dílo. Nalezené písemné prameny i detailní poznání stavby samotné umožnilo částečně objasnit alespoň některé otázky, které bychom si v jiných případech možná ani nebyly kladli, a tak by nám unikala i určitá zcela rozhodující fakta. Detailní poznání nám umožnilo poměrně hluboký vhled do podoby paláce po neúplném dokončení jeho první stavební periody na počátku 18. století. Objasnit bylo možno některá konkrétní řešení vycházející z řady protikladných vlivů. Další zkoumání by mělo zjištěná fakta spojit s obecnou podobou barokního pražského paláce, určit jeho obecné platné dobové rysy i specifika. K tomu však prozatím máme minimálně srovnávacího materiálu, a proto i tato studie může sloužit pouze jako jeden z výchozích bodů.

U takto významné stavby je zvolený přístup jako jeden z řady možný a dle našeho mínění i nutný. Lze jen doufat, že i u dalších památkových akcí bude průzkumu a jeho vyhodnocení po skončení veškerých stavebních pracích - tedy po získání pokud možno maxima možných informací - věnována obdobná pozornost. Takto získané poznatky jsou totiž nenahraditelné a i když se nám nyní mohou určitá fakta zdát podružná, není možné je podceňovat. Velice dobře víme, že poznáním jedné každé památky se nám otevírají další nové pohledy a souvislosti, kdy jsou podrobné, exaktně zjištěné znalosti tolik žádoucí. Jen tak bude možno naše poznání dále prohlubovat a nespekulovat nad již mnohokrát přebranými skutečnostmi. Teprve z monografických zpracování konkrétních památek může v budoucnu vyjít zásadnější posunutí našeho umělecko historického i stavebně historického poznání. Doufáme, že takovéto možnosti již nezůstanou nevyužity. Takových neúspěchů bylo již zbytečně mnoho.

PŘÍLOHA

Přepis originálu německého textu

Inventarium deren Gelegenheiten, so in Ihro hochfürstl. Durchl. der Frauen Frauen Anna Maria Francisca Princessin von Toscana, gebührer Hertzogin zu Sachsen, Engern und Westphalen, auf dem Hradschin gegen dem Rathhauß hinüber erkaufften Fürst Lichtensteinischen Hauß, so hochgedacht Ihro Durchl. nach lauth der aufgerichteten Kauff Contracten den 1. Octobris 1718 eigenthumblich zu gekommen, sich befinden, nemblich:

Gelegenheiten zur ebener Erden, in Eingang des Thors gegen dem Schloß zur lünken Handt, als:

Ein toppeltes Thor mit starcken eysernen Plech beschlagen, mit 2 Blathen Schössern, Rügeln und Zapfen, dann oberhalb ein eysernes Gatter mit Ziraden.

Ein grosser Keller lünker Handt.

Item ein Neben Zümmer lünker Handt mit einer Cammer,

21) Celkovému obrazu paláce a jeho proměnám bude věnována samostatná publikace spojující statě několika autorů (t. č. v tisku).

17) Podoba reliéfně pojatých, s důrazem na členěný prostřihaný obrys soch je stále nejbližší dílně staršího Brokofa viz Blažíček, O. J.: Sochařství baroku. Praha 1958.

18) V tomto kontextu jasně projevených italských vlivů je třeba znovu přehodnotit Thunovu další stavbu - zámek, či spíše vilu v Žehušicích.

19) Práce prováděl pro Ministerstvo zahraničí ČR Architektonický atelieru P. Kupky. Zde jsou uloženy podstatné průzkumové i dokumentační práce.

20) Restaurátorské práce prováděla firma Tradice, za četné konzultace děkují zejména Z. Polákové a M. Pavalovi, dále restaurátorům J. Kačerovi a Z. Fučíkovi.

Gewölß und Kuchl.
Gegen dem Keller rechter Handt ein Thorwarttel Zümmerl, außdann darneben wieder drey Keller undt eine Eysgruben.
Gegen dem Keller hinüber bey dem Eingang der Haußt Stiegen lüncker Handt 2 grosse Gewölßer mit 2 eysernen Thürn und Fenster Gatter.
Eine Wagen Schuppen auf 4 Wägen zu stellen.
Neben der Wagen Schuppen eine Wasser Kaschen, wo das Röhrwasser laufet.
Hinter dieser Wasser Kaschen befinden sich drey steinerne Fieschbehalter, darneben auch ein Gewölß zum Schlachten.
Der Haußstall auf 24 Pferd, worin das Wasser auß dem Brunen mit einer Pumpen in Stall gezogen werden kan.
Darneben ein Zümmer vor die Stall Leüth und einer Geschier Cammer.
Zwey salv. Secreter.
Item in ein Eingang in einen andern Stall, so sich unter der Erden, und zwar unter dem Haußstall, befindet, auf 26 Pferd.
Zwey Gewölßer in diesen Stall zum Strohe und Hew Halten.
Item ein Gewölß vor die Kutscher.
Ein salv. Secret.
Ein Brunen, welcher über 4 Claßter tieff Wasser haltet, mit völligen Quaterstucken außgemawert, in welchen ein sehr frisches Wasser.
Eine grosse Haußkuchl mit 2 Bachöffen, mit einen Zümmer vor die Köch und 2 grosse Speißgewölßer.
Ein Zümmer gegen der Kuchl hinüber, alwo vor die Würtschafftsbeambten einlogiret.
Darneben ein kleines Gewölßl.
Ein Lakey Zümmer.
Ein Großeß Gewölß, 3 Laboriröfen.
Eine schene Quadropa mit einer eißernen Katter undt 3 Schlesseren, hinter der Katter Thür eine eißerne Thür, 2 Fenster, darinn mit eißerner Katter, trotener Katter undt außdan mit eißernen Fenster Laden versehen, so auch inwendig alles wohl beschrencket ist, vorher ist noch ein Vorkamerle. [Poslední dvě položky, to jest velká kvelb a šatna, jsou dopsány jinou rukou; v případě šatny není zřejmé, zda patří v inventáři na toto místo, anebo před studnu.]
Item Gelegenheiten zur ebener Erden, in Eingang des Thors gegen dem Schloß zur rechten Handt.
Ein toppeltes Thor, so mit Eysen bechlagen, und 2 verdeckten Schössern und oberhalb ein eysernes Gatter mit Ziraden.
Lüncker Handt aber ein Zümmer, so mit Brettern gebüdet.
NB. Alle Fenster vor denen Zümmern, Gewölßern, Ställen und Keller Lufftlöchern seindt mit starcken eysernen Gattern umb und umb wohl versehen, auch alle Fenster mit Spiegl Scheüben.
Der Hoff in Hauß hat in der Breite 42 und in der Länge 60 Schritt, so viereckigt.
Von erst bemelten Thor lüncker Handt, in Auffgang der Haußt Stiegen zum mittleren Stockh, da die Stiegen ein End haben.
Zwey Eingäng lünk - und rechter Seithen.
Zur lüncken Handt eine Taßl Stuben in fresco gemahlt.
Darneben eine Cappellen in fresco gemahlt.

Neben der Cappellen ein Außgang ins alte Hauß, alwo man auß der Kuchl die Speißen in die Taßel Stuben tragen kan.
Darneben ein Außgang in ein Zümmer, so in fresco gemahlt.
Item ein anderes Zümmer in fresco gemahlt.
Item ein grosses Zümmer zur Gesellschaft, welches das Außsehen gegen dem Schloß und gegen dem Rathhauß hat, so schön in fresco gemahlt.
Darneben eine Algova, worin von Marmelstein das Thunische Wappen, so in fresco gemahlt.
Auß der Algova lüncker Handt ein Vorzümmer, so in fresco gemahlt.
Auß der Algova gehet man in ein Vorzümmer, alda ist der Eingang in dem Taßel Zümmer rechter Handt, von der Haußt Stiegen.
Neben der Algova ein Zümmer, alwo man auf die Altana gehet, in fresco gemahlt.
Neben diesen ein Vorzümmer in fresco gemahlt.
Eine Bildter Gallerie mit einen schön außgelegten Fußboden.
Neben dieser Gallerie eine Stiegen, alwo die Lakeyen auß ihren Zümmer hinaufgehen können.
Auß diesen Zümmer, wo die Altana ist, ein Zümmer, welches noch nicht in fresco gemahlet, auch der Fußboden nicht geleet ist.
Item ein anderes Zümmer, so eben dem ietzt bemelten außzumachen ist.
Ein Saal, so gleichfals nicht außgebawt.
Auß dem Saal lüncker Handt ein Außgang in ein Vorsaal, alwo die Lakey Dienst gethan, mit ein wällischen Camin.
Darneben ein Zümmer.
Neben diesen Zümmer befindet sich die Haußtstiegen, wo man von dem Thor rechter Handt hinaufgehet.
Bey dieser Haußtstiegen ist ein von Gatter Ziraden große eyserne Thür.
Gegen dieser eysernen Gatter Thür ist eine andere Thür, alwo die Lakeyen die Speißen auß der Haußkuchl hinauftragen, darneben 3 Gewölßer.
Neben dem bemelten Zümmer bey der Haußtstiegen befindet sich eine gewölßte Cantzley, alwo sonsten der Secretari seine Schriefften gehabt, mit einer schönen eysernen Thür.
Neben dieser eine Schnecken Stiegen in obern Stockh, gegen der gewölßten Cantzley ein Zümmer mit einen Kachloffen.
Ein grosses Zümmer mit einen Kachloffen in Form eines wällischen Camins.
Item ein schmales Zümmerl mit ein wällischen Camin.
Ein Zümmer mit ein Kachloffen, alwo ein schönes Billiar von grünen Tuch, oben mit einer Decken und Gewicht.
Zu ietzt bemelten vier Zümmern seindt 4 Neben Zümmerle vor die Bediente.
NB. Der gantze mittlere Stock in neuen Gebew seindt alle Fenster von grossen Taßlgläsern.
Von der erst bemelten Haußt Stiegen von mittlern bieß zum obern Stockh hinauffgehend, in neuen Gebew.
In Eingang lüncker Handt ein grosses Zümmer, darbey ein grosses Fenster in die Cappellen zu sehen, wan man Meß höret.
Darneben ein Zümmer gegen dem Rathhauß.
Lüncker Handt gegen dem Rathhauß ein Zümmer.
Item ein Zümmer gegen der Kirchen.

Item ein Zümmer gegen dem Platz.
 Darneben wieder ein Zümmer gegen dem Platz.
 Ein grosses Zümmer ohne Offen gegen dem Platz.
 Item noch ein grösseres Zümmer ohne Offen gegen dem Platz.
 Zwey Neben Vorzümmer gegen dem Hoff.
 Zwey Thurn mit verzühnten Plech bechlagen, so in jeden ein
 Sommer Zümmerl, darzwieschen eine grosse Altana und
 7 Stuckh aufgestellten steinernen Statuen, auf denen Thür-
 nen 4 grosse- und 8 kleinen, mit gulten Goldt in Feuer ver-
 golden Knöpfen.
 Item in neüen obern Stock über der Haupt Kuchl.
 Ein kleiner Vorsaal.
 Ein Zümmer.
 Drey salv. Secreter in einer Cammer.
 Alßdann gehet eine Schnecken Stiegen aufn Boden unter
 das Tach.
 Lüncker Handt über dem Stall drey Zümmer nacheinander.
 Ein langer Gang gegen dem Martinizischen Gaßl.
 In alten Gebew.
 Ein Thor mit eysernen Plech beschlagen gegen dem Rath-
 hauß.
 Ein Zümmer in Eingang rechter Handt gegen Rathhauß zur
 ebener Erden.
 Rechter Handt ein Gewölß und darneben wieder ein kleines
 Gewölßl.
 Darneben ein Kuchl Stübl.
 Eine Kuchl, worin 2 Bachöffen, ein besonderer Härth mit
 eysernen Blathen zum Aufwarmen der Speißen.
 Item in Auffgang der Stiegen rechter Handt.
 Ein Gewölßl.
 Darneben eine Kuchl.

Item weiter in Auffgang der Stiegen lincker Handt.
 Ein Zümmerl, alwo das Fenster in die Cappellen gehet.
 Ein grosses Zümmer gegen die Rathhaußgassen.
 Item ein grosses Zümmer.
 Ein kleines Cabinetl gegen der Rathhaußgassen.
 Ein Zümmer auf das Gassel gegen dem Martinizischen Hauß.
 Eine Neben Cammer.
 Ein kleines Zümmerl mit einer eysernen Thür.
 Ein Vorzümmerl.
 Ein Zümmer, darneben auch eine Cammer.
 Item wieder eine Cammer.
 Ein Zümmer.
 Ein kleines Zümmerl darneben.
 Auß diesen über gehet eine Stiegen hinunter rechter Handt,
 so ein salv. Secret.
 Noch weiter der Stiegen hinauff rechter Handt.
 Ein Cammerl, darneben ein Außgang zu einen salv. Secret.
 Item noch über ein Stiegl hinauff rechter Handt.
 Ein Zümmerl.
 Item wieder ein Zümmerl.
 Eine Cammer.
 Ein grosses Zümmer darneben.
 Item wieder ein grosses Zümmer.
 Auß diesen Zümmer rechter Handt eine Kuchl und ein
 Kuchl Zümmerl.
 Ein Gaßl, wo daß Hauß die Einfuhr hat, neben dem Thumb-
 herrn.
 Item ein Gaßl, so dieses Hauß die Außfuhr gegen das Rath-
 hauß hat, in diesen Gaßl befindet sich ein Brunen, so von
 pühren Quaterstucken außgemauert und gegen 4 Claffter
 tieff Wasser hat.

DER TOSKANISCHE PALAST IN PRAG - VORSTELLUNGEN DES ARCHITEKTEN UND DES BAUHERRN IN KONFRONTATION MIT GEGEBENER UMWELT

Die gründliche baugeschichtliche und restauratorische Analyse des Toskanischen Palastes, vormals der des Grafen von Thun, brachte eine Reihe grundsätzlicher Feststellungen herbei, die die bisherigen Kenntnisse bereichern. Verknüpfung der besonders während der letzten Renovierung 1994 - 1998 erreichten Erkenntnisse mit der gefundenen bemerkenswerten Beschreibung nicht vollendeten Palastes aus dem J. 1718 ermöglicht uns nicht nur detailliert den Bauvorgang, Anlage und Kommunikationslösung des Gebäudes zu begreifen, sondern auch Einflüsse älterer Bauten, deren Ausnutzung grundsätzlich die Endgestalt des Palastes beeinflusste, der sonst dem Betrachter wie ein vollkommener Barockneubau erscheint. Diese Studie wurde jenen, nur einen Teil der allgemeinen Erkenntnis erfüllenden Problemen mit dem Bewußtsein gewidmet, daß weitere Hinsichten der notwendigen Gesamtwertung dieses erstklassigen, seit 1685 für Michael Oswald Gr. von Thun erbauten Werks von J. B. Mathey noch bearbeitet werden müssen.

Die gewählte Auffassung wollte aber eben auf jene „außerkünstlerischen“ Einflüsse hinweisen, die manchmal bereits bei den baugeschichtlichen Analysen dokumentiert werden. Jene Tatsachen werden bei Erforschung der erstklassigen Werke mitunter übersehen, was der objektiven Erkenntnis des Kunstwerks an sich schaden kann. Die Aufmerksamkeit zielte sich ferner zum Begreifen der Anlage und des konkreten Betriebs im Gebäude, die sich schrittweise, ebenfalls im Zusammenhang mit manchen auch ganz unerwarteten Gründen weiterentwickelten.

Grundlage der künstlerischen Gesinnung war in diesem Fall Idee eines monumentalen, der gegenüberliegenden Burg konkurrierenden Eingangflügels. Seine Komposition wird durch ein Paar Eingänge bestimmt, die den zwei Palastteilen entsprechen - dem privaten Südteil und der öffentlichen Sektion im Nordteil. Die künstlerische Gestaltung ging aber von der gegebenen Lokalsituation heraus, wobei die ältere Bebauung, bzw. Bemühungen um ihre Maximalausnutzung aus den vorzugsweise ökonomischen Gründen eigentlich die erwähnte zweiteilige Anlage im voraus bestimmte. Solche Beschränkungen haben jedoch die erstklassigen Architekten überwiegend nicht gebunden, sondern jene wurden dadurch zu Spitzenleistungen inspiriert. Es war dabei interessant die Bemühungen um Errichtung der zeitlich bedingten Palasteinheiten bereits im Verhältnis zum realen Milieu und zeitlichen Einflüssen zu verfolgen.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast. Parzellenkorrektionsentwurf für den Barockausbau, 4 Einfahrten in ältere Häuser (Paläste) eingezeichnet. In der Legende: Klosterkirche des hl. Benedictus (links unten), belassene Fassadenflucht (Abschnitt A - B), geänderter nördlicher Fassadenabschnitt, vorgeschoben um 3 1/2 Ellen (B - C), Bezeichnung der Binnengassen im Häuserblock (bei der nördlichen die „ungestörte“ Durchfahrt für den Grafen Martinitz verlangt), mit der Hinterpfote des anliegenden Palastes jenes Grafen (rechts oben), Änderung im Abschnitt des neuen Pferdestalls beschrieben (Nordwestecke des Palastes), rechts unten Abstand vom anderen Haus des Grafen Martinitz auf dem Hradschiner Platz (56 Ellen). Autor und Entstehungsjahr unbekannt (Beilage der Akten zum Kauf im J. 1718 - Entstehungsjahr oder Vorlage wahrscheinlich nach 1685). SÚA (Staatliches Zentralarchiv) Prag, ATS spol., Signatur 52-V-A.

Abb. 2: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast. Grundriss der Änderungen der Bauparzelle (Grund identisch mit der Abb. 1). Die Legende betrifft hauptsächlich die Strittigkeiten mit Grafen Martinitz. Links unten: A: „oberes“ Palais Martinitz (Fideikommiss), B: die zum Grundstück des Grafen Thun ge-

hörende kleine Gasse (C fehlt), D: „Altes Gebäude“ des Grafen Thun, E: das gräflich Thunische Haus, F: hintere Gasse, G: Platz gegen der Burg, H: Tor des Grafen Martinitz, I: neue Einfahrt in die Gasse B, K: Neubau des Grafen Thun mit der 1690 bewilligten Bauflucht, M: Neubau des Grafen Martinitz auf der „alten Mauer A“ (als Fundament); Zeichen: 1. (Ring mit einem Punkt in der Mitte) Wagenschuppen, 2. (Säge) neue Bauflucht des Palastes des Grafen Thun, geändert gegen jener aus dem Jahr 1695 (K), rechts unten: Zeichen: 3. (Stern) neuer, über die Bauflucht K hinausragender Erker des Grafen v. Thun, 4. (kleiner Ring mit einem Kreuz oben) neuer, über die Bauflucht (Zeichen 2 - Säge) hinausragender Altan des Grafen v. Thun, 5. (Kleiner Ring mit einem Kreuz unten) Fenster des Hauses des Grafen v. Martinitz. In der Mitte des Plans unten Maßstab mit Bezeichnung „Bra“. Autor und Entstehungsjahr unbekannt (Grundlage schon nach 1685?, in der überwiegend deutschen Legende Jahreszahlen 1690, 1695 erwähnt, die sich zu lange dauerndem Streit beziehen). SÚA Prag, ZČ, Signatur SM-T 68/12. Abb. 3: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - Ostfassade. Ledeč nad Sázavou (Bez. Havlíčkův Brod), Gartenpavillon, Wandgemälde, vermutlich Ende des 17. Jh. Zustand des Palastes vor den nach 1718 vollzogenen Änderungen unter A. M. F. Herzögin von Toskana.

Abb. 4: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - Ostfassade. Vielleicht eine Umzeichnung für Maurer (Steinmetzarbeiten außer Portale und Balustrade nicht eingezeichnet, ebenso Stuckdetails; einige dekorative Details deformiert, Öffnungen im Gegensatz verhältnismäßig genau, dem Maßstab und ausgeführten Zustand entsprechend gezeichnet. J. A. Canevalle (?) APH (Archiv der Prager Burg) Prag, Sammlung der Pläne.

Abb. 5: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - Erdgeschoss. Ins Barockoriginal eingezeichnetes Versuch der Identifikation einzelner Räume im Sinne der Beschreibung aus dem J. 1718. Deutsche Legende: beide Binnengassen im Häuserblock (die Hintere und die Nördliche), Einfahrt ins Haus Martinitz (links oben), drei Räume „keller“ bezeichnet (3, 13, 37), der Laubengang des „alten Hauses“ (bei Nr. 97), ebenda Hausflur, Fischhalter (17) und -anrichterraum (? - 101) bei der Küche (102), im Stall beide Geschosse eingezeichnet (19, 24), Brunnen, Treppe zum unteren Stall, Ausstattung der großen Küche (30). Unten Maßstab „Braga di Bohemia“ und Unterschrift des Autors „Giacomo Anton Canevale“. J. A. Canevalle, wahrscheinlich nach 1685 (oder nach den Plänen aus jener Zeit). APH Prag, Sammlung der Pläne.

Abb. 6: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - Erdgeschoss. Zustand vor der Rekonstruktion 1996 - 1998. Architektonisches Atelier von P. Kupka, Arch. J. Blažek.

Abb. 7: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - 1. Untergeschoss. Versuch der Identifikation einzelner Räume (Nr. 11 gehört vielleicht ins 2. Untergeschoss, Nrr. 38, 39 erheblich unklar). Architektonisches Atelier von P. Kupka.

Abb. 8: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - 1. Stockwerk. Mit dem ins Barockoriginal eingezeichneten Versuch der Identifikation einzelner Räume nach Beschreibung aus dem J. 1718. J. A. Canevalle, wahrscheinlich nach 1685 (oder nach zeitgenössischen Plänen). APH Prag, Sammlung der Pläne.

Abb. 9: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - 1. Stockwerk. Zustand vor der Rekonstruktion 1996 - 1998. Architektonisches Atelier von P. Kupka.

Abb. 10: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - 2. Stockwerk. Zustand vor der Rekonstruktion 1996 - 1998. Versuch der Identifikation einzelner Räume nach Beschreibung aus dem J. 1718 (Originalplan des Geschosses nicht erhalten). Architektonisches Atelier von P. Kupka.

Abb. 11: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - Palastkapelle. Detail vom Gewölbe, Schnitte in der Axialrichtung Nord-Süd (A), Ost-West (B). Deutliche technische Probleme mit Wölbung eines Kappengewölbes.

Abb. 12: Prag 1-Hradschin, Toskanischer Palast - Nordpavillon über dem Hauptsaal. Schema der Konstruktionslösung, Ansicht aus dem Hof von Südwesten. Autor der technischen Lösung wahrscheinlich J. A. Canevalle.

(Übersetzung: J. Noll)